

**Vilniaus universiteto Teisės fakulteto
Baudžiamosios justicijos katedra**

Evelinos Kantaravičiūtės
V kurso, vientisųjų
dieninių studijų studentės

Magistro darbas

**Europos prokuratūra: teisinis reglamentavimas ir perspektyvos
European Public Prosecutor's Office: Legal Regulation and Prospects**

Vadovas: partnerystės doc. Gintaras Jasaitis

Recenzentas: doc. dr. Andrej Gorbatkov

Vilnius
2024

ANOTACIJA IR PAGRINDINIAI ŽODŽIAI

Šiame magistro darbe aptariamas Europos prokuratūros įsteigimas. Analizuojamas 2017 m. spalio 12 d. priimtas Tarybos reglamentas (ES) 2017/1939, kuriuo įgyvendinamas tvirtesnis bendradarbiavimas Europos prokuratūros įsteigimo srityje ir jame numatytas teisinis reglamentavimas dėl Europos prokuratūros struktūros, veiklos, santykių su kitomis organizacijomis, institucijomis ir valstybėmis. Taip pat pateikiama susisteminta beveik trijų veiklos metų analizė ir perspektyvos kitų nusikalstamų veikų tyrime ir baudžiamajame persekiojime.

Pagrindiniai žodžiai: Europos prokuratūra, Reglamentas, finansiniams interesams kenkiančios nusikalstamos veikos, tyrimas ir baudžiamasis persekiojimas.

This master's thesis examines the establishment of the European Public Prosecutor's Office. It analyses Council Regulation (EU) 2017/1939, adopted on 12 October 2017, which implements enhanced cooperation in the area of the establishment of the European Public Prosecutor's Office, and the legal framework it lays down on the structure, functions and relations with other organisations, institutions and states. It also provides a structured analysis of almost three years of operation and perspectives on the investigation and prosecution of other criminal offences.

Keywords: European Public Prosecutor's Office, Regulation, criminal offences affecting financial interests, investigation and prosecution.

TURINYS

IŽANGA	2
1. EUROPOS PROKURATŪROS ĮSTEIGIMAS IR NUSTATYTA STRUKTŪRA	5
1.1. Europos prokuratūros įsteigimas.....	5
1.2. Europos prokuratūros organizacinė struktūra	9
2. EUROPOS PROKURATŪROS VEIKLOS SRITYS	14
2.1. Europos prokuratūros kompetencija	14
2.2. Europos prokuratūros įgaliojimų vykdymas.....	19
2.2.1. Ikiteisminis tyrimas.....	19
2.2.2. Teisminis procesas	26
3. EUROPOS PROKURATŪROS SANTYKIAI SU KITOMIS ORGANIZACIJOMIS, INSTITUCIJOMIS IR VALSTYBĖMIS	30
3.1. Europos prokuratūros santykiai baudžiamosios justicijos srityje	30
3.2. Europos prokuratūros santykiai ne baudžiamosios justicijos srityje	35
4. EUROPOS PROKURATŪROS VEIKLOS PRAKTIKA IR PERSPEKTYVOS	38
4.1. Europos prokuratūros tirtos nusikalstamos veikos ir išnagrinėtos bylos teismuose 38	
4.2. Europos prokuratūros perspektyvos.....	41
IŠVADOS IR PASIŪLYMAI.....	45
ŠALTINIŲ SĄRAŠAS	48
SANTRAUKA.....	58
SUMMARY	59

IŽANGA

Baudžiamajame procese prokuratūra kaip įstaiga, padedanti užtikrinti teisėtumą ir teismui vykdyti teisingumą, yra sutinkama nuolatos. Visgi, kol kas Europoje buvo žinomos tik nacionalinės valstybių prokuratūros, turinčios aiškius įgaliojimus. Valstybėms jungiantis į tarptautines organizacijas, atsirado ir poreikis bendradarbiauti baudžiamosiose bylose. Situacija dar labiau pasikeitė, kai Europos Sąjunga išsiplėtė valstybių narių skaičiumi bei padidėjo jos biudžetas. Tai kartu lėmė, jog atsirado daugiau galimybių daryti nusikalstamas veikas finansų srityje. Todėl kilo poreikis spręsti apie bendros prokuratūros įkūrimą, kuri turėtų kompetenciją veikti visos Europos Sąjungos mastu. Tokia idėja buvo įgyvendinta 2017 m. spalio 12 d. priėmus Tarybos reglamentą (ES) 2017/1939, kuriuo įgyvendinamas tvirtesnis bendradarbiavimas Europos prokuratūros įsteigimo srityje (2017 m. spalio 12 d. Tarybos reglamentas (ES) 2017/1939..., 2017). Naujai įsteigta Europos prokuratūra pradėjo veikti tik 2021 m. birželio 1 d. Taigi nuo įsteigimo iki veikimo pradžios praėjo beveik keturi metai. Ši Europos Sąjungos įstaiga įkurta konkrečiam tikslui – Europos Sąjungos finansinių interesų apsaugai, t. y. kovai prieš nusikalstamas veikas Europos Sąjungos finansiniams interesams. Dėl tokio pobūdžio nusikalstamų veikų patiriami pakankamai dideli nuostoliai. Nacionalinėms prokuratūroms tiriant finansines nusikalstamas veikas, susijusias su Europos Sąjungos biudžetu, kyla sunkumų, nes dažnai jos daromos ne vienos valstybės ribose, todėl reikalingas teisinis bendradarbiavimas, kuris tokius tyrimus prailgina ir komplikuoja. Būtent šių sunkumų pašalinimui ir buvo susitarta įsteigti Europos prokuratūrą, kuri efektyviai galėtų vykdyti baudžiamąjį persekiojimą visose Europos Sąjungos valstybėse narėse, išreiškusiose norą nustatyti tvirtesnę bendradarbiavimą. Vis dėlto, Europos Sąjungoje jau yra kelios organizacijos, veikiančios minėtoje srityje, todėl svarbu atskirti kiekvienos iš jų įgaliojimų ribas.

Lietuvos teisės teorijoje Europos prokuratūra yra aktuali, tačiau dar neišplėtotą temą, todėl yra naudinga išanalizuoti galiojantį teisinį reglamentavimą, nustatantį tiek Europos prokuratūros organizacinę struktūrą, kompetenciją, tiek kitas su jos veikimu susijusias taisykles. Praktikai šis magistro darbas bus aktualus tuo, jog paskutinėje darbo dalyje bus pateikiama Europos prokuratūros veiklos praktikos analizė bei išvalgos dėl šios įstaigos perspektyvų.

Lietuvoje 2020 m. buvo parašytas vienas magistro darbas, kuriame analizuotos Europos prokuroro instituto įsteigimo perspektyvos. Daugiau išsamių mokslinių straipsnių ar kitokių darbų Europos prokuratūros tema, ypač pirmųjų kelių veiklos metų ir perspektyvų analizės nėra, todėl šio magistro darbo originalumas akivaizdus. Užsienyje šia

tema atliktų mokslinių tyrimų yra nemažai, tačiau dažniau jie yra pavieniais klausimais, o ne sisteminiai. Be to, dauguma užsienio teisės mokslininkų darbų yra parengti dar iki Europos prokuratūros įkūrimo ar jos veiklos vykdymo pradžios.

Šio magistro darbo objektas yra Europos prokuratūros teisinio reglamentavimo, veiklos sričių bei Europos prokuratūros ir kitų baudžiamosios ir ne baudžiamosios justicijos srityje veikiančių organizacijų, institucijų bei valstybių sąveikos tyrimas ir sisteminimas, veiklos praktikos analizė bei galimų šios įstaigos kompetencijos perspektyvų nustatymas ir siūlymas.

Darbo tikslas yra išanalizuoti ir susistemintai pateikti Europos prokuratūros teisinį reglamentavimą, jos santykius su kitomis institucijomis, organizacijomis ir valstybėmis, veiklos praktiką bei nustatyti galimas perspektyvas dėl kitų nusikalstamų veikų tyrimo.

Darbo tikslui pasiekti yra keliami šie uždaviniai:

1. Išnagrinėti Europos prokuratūros steigimo kelią bei organizacinį teisinį reglamentavimą.
2. Išanalizuoti Europos prokuratūros kompetenciją ir įgaliojimų vykdymą.
3. Nustatyti Europos prokuratūros santykius su kitomis organizacijomis, veikiančiomis baudžiamosios ir ne baudžiamosios justicijos srityje, institucijomis bei valstybių valdžios institucijomis.
4. Nurodyti pirmųjų Europos prokuratūros tyrimų ir bylų praktiką bei pateikti išvalgas dėl Europos prokuratūros perspektyvų kitų nusikalstamų veikų tyrime.

Rašant šį darbą pasitelkiami keli darbo tyrimo metodai – analizės, sisteminis ir lyginamasis, padėsiantys užtikrinti darbo tikslumą, aiškumą ir paprastumą. Analizės ir sisteminis tyrimo metodai naudojami viso darbo rašymo metu analizuojant užsienio teisės mokslininkų straipsnius, teisinio reglamentavimo nuostatas, Europos prokuratūros metines ataskaitas ir skelbtas naujienas. Lyginamasis tyrimo metodas naudojamas išskiriant 2017 m. spalio 12 d. priimto Tarybos reglamento (ES) 2017/1939, kuriuo įgyvendinamas tvirtesnis bendradarbiavimas Europos prokuratūros įsteigimo srityje ir Europos Komisijos pasiūlymo dėl Europos prokuratūros įsteigimo skirtumus bei pateikiant statistiką iš trijų Europos prokuratūros metinių veiklos ataskaitų.

Rengiant magistro darbą naudoti įvairūs šaltiniai. Pagrindinis nagrinėtas šaltinis yra 2017 m. spalio 12 d. Tarybos reglamentas (ES) 2017/1939, kuriuo įgyvendinamas tvirtesnis bendradarbiavimas Europos prokuratūros įsteigimo srityje, nustatantis Europos prokuratūros teisinį reglamentavimą. Nagrinėti užsienio teisės mokslininkų moksliniai straipsniai, kuriuose aptariamos įvairios, dažniau pavienės, su Europos prokuratūra susijusios, temos (Ligeti, 2020; Petrescu, 2014; Mitsilegas, 2021; Giuffrida, 2017;

Weyembergh, Brière, 2016 ir kt.). Remtasi ir nagrinėti temai aktualiais Lietuvos teisės mokslininkų darbais (Švedas, 2017; Jurka, 2020; Ancelis, 2005). Taip pat remiamasi Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodeksu, Lietuvos Respublikos prokuratūros įstatymu, kuriuose įtvirtinta Europos prokuratūros sąvoka, statusas bei kitos susijusios nuostatos. Nagrinėjamos Europos prokuratūros metinės ataskaitos, naujienos Europos prokuratūros tinklalapyje bei pirmoji teismų praktika.

1. EUROPOS PROKURATŪROS ĮSTEIGIMAS IR NUSTATYTA STRUKTŪRA

Europos Sąjunga buvo sukurta ekonominiais ir politiniais pagrindais – laisvam asmenų, kapitalo, prekių ir paslaugų judėjimui. Visgi, laisvai judant minėtiems objektams, buvo sukurta erdvė analogiškai laisvai judėti ir nusikalstamumui. Dėl Europos Sąjungos kompetencijos baudžiamosios teisės srityje iki Lisabonos sutarties buvo abejojama, bet tuo pačiu buvo suprantama, kad tam tikrais atvejais be baudžiamosios teisės priemonių neįmanoma apsieiti (Lisabonos sutartis, iš dalies keičianti..., 2007). Todėl iki šios dienos Europos Sąjungos lygmeniu yra priimta ne viena direktyva, nustatanti tam tikrų nusikalstamų veikų sudėčių požymius. Vis dėlto, tai yra materialiosios baudžiamosios teisės objektas, kuriame Europos Sąjunga gana sėkmingai įgyvendina savo kompetenciją dėl harmonizavimo. Kitokia situacija matoma žvelgiant į procesines baudžiamosios teisės taisykles. Šioje srityje Europos Sąjungos aktyvumas mažesnis. Europos prokuratūros steigimą galima laikyti Europos Sąjungos institucijų įgyvendinamą kompetenciją procesinėje baudžiamojoje teisėje.

1.1. Europos prokuratūros įsteigimas

Idėja apie prokuratūrą, galinčią aktyviai ir efektyviai veikti visoje Europos Sąjungos teritorijoje, kilo prieš daugiau nei du dešimtmečius (Herlin-Karnell, 2018, p. 42). Pradžią laikytini 1995 m., kuomet Europos Komisijos prašymu buvo sukurta akademikų ir praktikų grupė, kuriai pavesta „parengti pagrindinius principus, susijusius su Europos Sąjungos finansinių interesų apsauga baudžiamosios teisės priemonėmis bendroje Europos teisinėje erdvėje“ (Europos prokuratūra. Istorija). Šių ekspertų darbo rezultatas – leidinys „Corpus Juris“, paskelbtas 1997 m., o vienas iš jame numatytų pasiūlymų ir buvo Europos prokuroro institucijos įsteigimas (Petrescu, 2014, p. 834). Tačiau 2000 m. Nicoje vykusioje Tarpvyriausybinėje konferencijoje tokiam pasiūlymui pritarta nebuvo. Šis sprendimas suprantamas. „Kai kurių autorių nuomone, projektas yra gana nerealus, atsižvelgiant į Europos Sąjungos valstybių narių teisinių sistemų skirtumus“ (Hamran, Szabova, 2015 cituota Trošić, Kostić, 2019, p. 691). Iš esmės cituojamai nuomonei pritartina, tačiau, aptariamam metu Europos Sąjungą sudarė mažesnis valstybių narių skaičius, kurį galima laikyti palankesne terpe vieningam sprendimui dėl minimos institucijos sukūrimo. Kita vertus, esant mažesniai valstybių narių skaičiui, ypatingo poreikio atskiram Europos prokurorui nebuvo. Taigi, galima išvada, kad pasiūlymas įsteigti Europos prokuroro

instituciją buvo išreikštas per anksti, valstybėms narėms dar neturint poreikio ir noro taip apriboti savo teises baudžiamosios teisės srityje.

Tolimesnis etapas yra 2001 m. Europos Komisijos paskelbta Žalioji knyga dėl Bendrijos finansinių interesų apsaugos baudžiamosios teisės priemonėmis ir Europos prokuroro pareigybės įsteigimo, nors ir vėl tikslas nebuvo pasiektas (Weyembergh, Brière, 2016, p. 9). Esminis lūžis derantis dėl Europos prokuratūros įsteigimo įvyko pasirašant Lisabonos sutartį, kurios pagrindu Sutartyje dėl Europos Sąjungos veikimo (toliau – SESV) įtvirtintas 86 straipsnis (Sutartis dėl Europos Sąjungos veikimo, 2016). Šio straipsnio 1 dalyje numatyta, kad „siekiant kovoti su Sąjungos finansiniams interesams kenkiančiais nusikaltimais, Taryba, pagal specialią teisėkūros procedūrą priimdama reglamentus, *Eurojust* pagrindu gali įkurti Europos prokuratūrą. Taryba, gavusi Europos Parlamento pritarimą, sprendžia vieningai“. Taigi, Europos prokuratūros įsteigimo galimybės numatymas Europos Sąjungos sutartyse, t. y. pirminėje teisėje, buvo svarbus, tačiau tikrai ne paskutinis, žingsnis.

Europos Komisija pasiūlymą dėl Reglamento dėl Europos prokuratūros įsteigimo (toliau – Pasiūlymas) pateikė 2013 m. (Pasiūlymas Tarybos Reglamentas dėl Europos..., 2013). Deja, jis susilaukė itin neigiamo požiūrio iš 11 valstybių narių parlamentų teigiant, kad toks Pasiūlymas neatitinka subsidiarumo principo, t. y. buvo pradėta vadinamoji „geltonosios kortelės procedūra“ (Giuffrida, 2017, p. 6). Kitaip ši procedūra vadinama subsidiarumo kontrolės mechanizmu, kurio pasekme yra privalomas pasiūlymo persvarstymas Komisijoje vertinant atitikimą subsidiarumo principui (Europos Komisija. Subsidiarumo kontrolės mechanizmas). Tačiau po tokios valstybių narių reakcijos Europos Komisija neatsisakė idėjos dėl aptariamą įstaigos įkūrimo, komunikate Nr. 851 nurodydama, jog Pasiūlymas atitinka subsidiarumo principą ir jokie pakeitimai ar papildymai nėra reikalingi (Komisijos komunikatas Europos Parlamentui, Tarybai..., 2013, p. 13). Apibendrinant, Europos Komisijos noras įsteigti Europos prokuratūrą buvo stipresnis už valstybių narių priešinimąsi jam.

Vykstant intensyvioms deryboms dėl Pasiūlymo ir nepavykstant Tarybai priimti vieningo sprendimo, kaip to reikalauja SESV 86 straipsnis, buvo išprovokuoti minėto straipsnio 1 dalies antroje ir trečioje pastraipoje įtvirtintų galimybių taikymai. Kadangi ir Europos Vadovų Tarybai susitarimo pasiekti nepavyko, vienintelė likusi galimybė įkurti Europos prokuratūrą buvo bent devynioms valstybėms narėms išreikšti norą tvirčiau bendradarbiauti. 2017 m. net šešiolika valstybių narių – „Belgija, Bulgarija, Kroatija, Kipras, Čekija, Suomija, Prancūzija, Vokietija, Graikija, Lietuva, Liuksemburgas, Portugalija, Rumunija, Slovakija, Slovėnija ir Ispanija, pranešė Europos Parlamentui,

Tarybai ir Europos Komisijai, jog pageidauja nustatyti tvirtesnį bendradarbiavimą Europos prokuratūros įsteigimo srityje“ (2017 m. spalio 12 d. Tarybos reglamentas (ES) 2017/1939..., 2017). Prie iniciatyvos vėlesniais pranešimais prisijungė dar keturios valstybės – Latvija, Estija, Italija ir Austrija. Matyti, kad devynių valstybių narių reikalavimas buvo viršytas daugiau nei dvigubai. Pabrėžtina, kad „SESV numatyta galimybė, o ne pareiga, įsteigti Europos prokuratūrą“ (Csonka, 2017, p. 85). Susitarimas buvo pasiektas 2017 m. spalio 12 d. priėmus Tarybos reglamentą (ES) 2017/1939, kuriuo įgyvendinamas tvirtesnis bendradarbiavimas Europos prokuratūros įsteigimo srityje (toliau – Reglamentas). Taigi, matyti, jog anksčiau išvardintos valstybės narės tikėjo Europos prokuratūros įsteigimo poreikiu ir būsimais privalumais, nors viršnacionalinės įstaigos įkūrimo eiga ir buvo apsunkinta.

Paminėtina, kad tarp teisės mokslininkų kilo diskusijos dėl Europos prokuratūros įkūrimo Europos Sąjungos bendradarbiavimo baudžiamosios teisenos srityje agentūros (toliau – Eurojustas) pagrindu (angl. *from Eurojust*) interpretavimo. Matyti, kad lietuviškas SESV 86 straipsnio vertimas klausimų nekelia, tačiau analizuojant tekstą originalia anglų kalba skirtumų gali atsirasti. Prof. O. M. Petrescu straipsnyje išskyrė tokius galimus minėto termino supratimus:

1. Europos prokuratūra bus įsteigta kaip specializuotas Eurojusto padalinys;
 2. Europos prokuratūra ir Eurojustas bus sujungti į vieną įstaigą;
 3. Europos prokuratūra taps papildomu Eurojusto nariu;
 4. Europos prokuratūra bus įsteigta kaip nepriklausoma ir atskira įstaiga bei kt.
- (Petrescu, 2014, p. 837).

Apibendrinant, visi išvardinti interpretavimo variantai yra logiški, tačiau vertinant tai, kad Europos prokuratūrai buvo siūloma suteikti daugiau įgaliojimų, nei jų turi Eurojustas, atrodo akivaizdu, jog Europos prokuratūra turėjo būti įkurta kaip atskira įstaiga.

Išanalizavus Europos prokuratūros įsteigimo kelią, būtina aptarti priežastis, paskatinusias galvoti apie šios Europos Sąjungos įstaigos poreikį. Pagrindine priežastimi laikytina Europos Sąjungos finansinių interesų apsauga. Bėgant laikui ir didėjant valstybių narių skaičiui, atitinkamai buvo didinamas ir Europos Sąjungos biudžetas. Taip susidarė palankios sąlygos šių finansų švaistymui, pasisavinimui, sukčiavimams ir kitoms su tuo susijusioms nusikalstamoms veikoms. Kad tai yra pagrindinis veiksnys, paskatinęs kurti Europos prokuratūrą, matyti ir iš SESV 86 straipsnio 1 dalies, nurodančios, jog šios įstaigos kūrimo tikslas – kova „su Sąjungos finansiniams interesams kenkiančiais nusikaltimais“. Be to, teikiant Pasiūlymą Europos Komisijos atliktame Poveikio vertinime nurodoma, kad kiekvienais iš pastarųjų trejų metų įtariamai sukčiavimu padaryta žala vidutiniškai siekė

apie 500 mln. eurų, tačiau dėl latentškumo yra pagrindo manyti, kad tikroji suma yra gerokai didesnė (Commission Staff Working Document Impact..., 2013). Rumunijos teisės mokslininkų E. A. Iancu ir C. Jigau nuomone, „sukūrus unikalų tokio pobūdžio nusikaltimų tyrimo mechanizmą bus geriau apsaugoti Europos Sąjungos finansiniai interesai ir taip užtikrintas didesnis finansinis saugumas Europos Sąjungos piliečiams <...>“ (Iancu, Jigau, 2019, p. 62).

Antra, valstybės narės atskirai nėra pajėgios apsaugoti Europos Sąjungos finansinius interesus. Akivaizdu, jog valstybių teisinės sistemos nuostatos, veikimo praktika ir principai yra skirtingi. Visgi, kovoje su sukčiavimu galios tokie skirtumai neprideda, todėl „nacionalinių teisminių institucijų veiksmai dažnai yra lėti, baudžiamojo persekiojimo rodikliai vidutiniškai nedideli, o rezultatai skirtingose valstybėse narėse, palyginti su visa Sąjunga, nevienodi“ (Díez, Herlin-Karnell, 2018, p. 1200). „Kadangi valstybių narių nusikaltimų tyrimo ir baudžiamojo persekiojimo institucijos šiuo metu negali užtikrinti lygiaverčio apsaugos ir priverstinio vykdymo lygio, Sąjunga turi ne tik kompetenciją, bet ir pareigą veikti“ (Pasiūlymas Tarybos Reglamentas dėl Europos..., 2013, p. 2). Matyti, kad Europos Komisija tam tikra prasme išreiškė nepasitikėjimą valstybėmis narėmis dėl Europos Sąjungos finansams kenkiančių nusikalstamų veikų tyrimo. Manytina, kad labiausiai nepasitikima buvo teisinėmis sistemomis postsovietinėse ir Balkanų pusiasalio valstybėse, kurios narėmis tapo 2004 m. ir 2007 m. Remiantis 2021 m. Europos prokuratūros veiklos ataskaita, galima iš dalies patvirtinti šią nuomonę – daugiausia ikiteisminių tyrimų pradėta Italijoje, Bulgarijoje, Vokietijoje, Rumunijoje ir Slovakijoje (Europos prokuratūra, 2022, p. 11).

Kaip trečiąją priežastį galima išskirti kitų Europos Sąjungos įstaigų – Eurojusto, Europos Sąjungos kriminalinės žvalgybos agentūros (toliau – Europolas) ir Europos kovos su sukčiavimu tarnybos (toliau – OLAF), įgaliojimų trūkumą. Eurojustas ir Europolas yra įgalioti padėti keistis informacija ir koordinuoti nacionalinius nusikaltimų tyrimus ir baudžiamąjį persekiojimą, o OLAF gali atlikti tik administracinius tyrimus (Pasiūlymas Tarybos Reglamentas dėl Europos..., 2013, p. 2). Nei vienai iš minėtų trijų organizacijų nėra suteikta kompetencija atlikti tyrimo ar baudžiamojo persekiojimo veiksmus, kuri Reglamentu buvo suteikta Europos prokuratūrai. Visgi, Reglamentu yra nustatytas Europos prokuratūros ir šių trijų organizacijų santykis, kuris bus nagrinėjamas vėlesnėje darbo dalyje.

Apibendrinant šiame poskyryje išdėstyta galima teigti, jog apie dvidešimt metų tęsėsis kelias įsteigiant Europos prokuratūrą nebuvo lengvas ir tiesus. Vis dėlto, iš valstybių narių sulauktas pasipriešinimas nesugebėjo įveikti Europos Komisijos ryžto. Nors ir nesant

visų Europos Sąjungos valstybių narių susitarimo, didžioji dalis jų pasiryžo tvirčiau bendradarbiauti įsteigiant Europos prokuratūrą. Galiausiai buvo suvokta, jog kovoti su Europos Sąjungos finansiniams interesams kenkiančiomis nusikalstamomis veikomis, ypatingai sukčiavimu, kuris gali būti ir tarpvalstybinis, gerokai lengviau yra ne atskiroms, pavienėms valstybėms, o bendrai apjungus jėgas ir perdavus šią kompetenciją konkrečiai tokiam tikslui įkurtai įstaigai.

1.2. Europos prokuratūros organizacinė struktūra

Reglamento 1 straipsnyje numatyta, kad juo „įsteigiama Europos prokuratūra ir nustatomos su jos veikimu susijusios taisyklės“. Todėl akivaizdu, kad Reglamente, o tiksliau – jo 8–20 straipsniuose, yra aiškiai nustatyta Europos prokuratūros organizacinė struktūra bei jos struktūrinių dalių įgaliojimai. Reglamentu numatyta dviejų – centrinio ir decentralizuoto, lygmenų Europos prokuratūros struktūra. Pagal Reglamento 8 straipsnio 3 dalį, centrinį lygmenį sudaro Centrinis biuras, kurio sudėtimi yra:

1. Europos vyriausiasis prokuroras;
2. du Europos vyriausiojo prokuroro pavaduotojai;
3. dvidešimt du Europos prokurorai;
4. Kolegija;
5. Nuolatinės kolegijos;
6. administracijos direktorius.

Tuo tarpu decentralizuotame lygmenyje yra tik Europos deleguotieji prokurorai. Bendrai abiem lygmenims padeda Europos prokuratūros darbuotojai, Reglamento 2 straipsnyje apibūdinami kaip personalas, padedantis vykdyti kasdienę veiklą, pvz., žmogiškųjų išteklių specialistai. Pažymėtina, kad Pasiūlymo 6 straipsnio 1 dalyje buvo numatyta paprastesnė Europos prokuratūros struktūra, sudaryta iš Europos prokuroro, jo keturių pavaduotojų, kitų darbuotojų ir Europos deleguotųjų prokurorų (Martínez Santos, 2018, p. 7). Todėl matyti, kad vykstant deryboms struktūra buvo patobulinta įvedant kolegialius darinius, įterpiant Europos prokurus bei mažinant Europos vyriausiojo prokuroro pavaduotojų skaičių.

Pagal Reglamento 11 straipsnį, Europos vyriausiasis prokuroras (angl. *European Chief Prosecutor*) yra Europos prokuratūros vadovas. Tame pačiame straipsnyje numatyta, kad jis organizuoja įstaigos darbą, vadovauja jos veiklai, priima sprendimus, taip pat atlieka svarbią atstovavimo funkciją. Pareigas šiuo metu užima Rumunijos pilietė Laura Codruța Kövesi. Ji Europos vyriausiąja prokurore buvo paskirta vadovaujantis Reglamento 14 straipsniu: Europos Parlamento ir Tarybos bendru sutarimu nepratęsimai 7 metų

kadencijai. Europos vyriausiajam prokurorui keliami reikalavimai yra keturi: 1. priklausymas valstybės narės prokuratūrai ar teisminei institucijai¹; 2. nepriklausomumas turi nekelti abejonių; 3. būti atitinkamos kvalifikacijos, reikiamos aukščiausių pareigų valstybėse narėse užėmimui bei turėti atitinkamos praktinės patirties arba būti dirbus Europos prokuroru; 4. turėti pakankamai valdymo patirties ir kvalifikacijos. Minėto straipsnio 5 dalyje numatyta atleidimo pagrindai – nebegalėjimas eiti šių pareigų arba sunkaus nusižengimo padarymas, ir procedūra – atleidžiamas Europos Sąjungos Teisingumo Teismo (toliau – ESTT) Europos Parlamento, Tarybos arba Komisijos prašymu. Žinoma, visuomet yra ir atsistatydinimo galimybė.

Europos vyriausiojo prokuroro pavaduotojai pagal Reglamentą yra numatyti du. Jie pratęsimam 3 metų, tačiau neviršijančiam Europos prokurorų įgaliojimų, laikotarpiui yra skiriami Kolegijos iš pareigas einančių Europos prokurorų, šiuo metu – Vokietijos ir Čekijos. Minėta, kad Pasiūlyme pavaduotojų skaičius buvo dvigubai didesnis. Reglamente abstrakčiai numatyta, kad pavaduotojai padeda Europos vyriausiajam prokurorui vykdyti jo pareigas, o tam tikrais atvejais jį pakeičia. Europos prokuratūros vidaus darbo tvarkos taisyklėse (toliau – Taisyklės) įtvirtinta, kad „Europos vyriausiasis prokuroras *ad hoc* arba bendruoju pagrindu kiekvienam Europos vyriausiojo prokuroro pavaduotojui gali paskirti ir (arba) perduoti konkrečias užduotis arba teminę ar organizacinę atsakomybę“ (Internal rules of procedure..., 2020).

Europos prokurorai, kurie nebuvo numatyti Pasiūlyme, Reglamente įtraukti efektyvumo dėlei (Ligeti, 2020, p. 41). Šiuo metu Europos prokurorų yra tiek, kiek yra tvirtesniame bendradarbiavime dalyvaujančių valstybių narių – dvidešimt du². Iš Lietuvos Europos prokuroru šiuo metu yra paskirtas Lietuvos Respublikos generalinės prokuratūros Organizuotų nusikaltimų ir korupcijos tyrimo departamento prokuroras Gedgaudas Norkūnas. Europos prokurorai dalyvauja tiek Kolegijos, tiek Nuolatinių kolegijų veikloje. Atskirai jie atlieka priežiūros funkciją savo kilmės valstybių narių Europos deleguotųjų prokurorų atliekamuose tyrimuose ir baudžiamuosiuose persekiojimuose. Reglamento preambulės 23 punkte paaiškinta, kad priežiūra (angl. *supervision*) „turėtų būti suprantama kaip atidesnė ir nuolatinė tyrimų ir baudžiamojo persekiojimo priežiūra, įskaitant prireikus intervencinius veiksmus ir nurodymų tyrimų ir baudžiamojo persekiojimo klausimais davimą“. Reglamento 16 straipsnio 1 dalyje numatyti trys reikalavimai kandidatams į

¹ Reglamente minima ne tik prokuratūra, bet ir teisminė institucija dėl Europos Sąjungos valstybių narių baudžiamojo proceso taisyklių skirtingumo. Ne visose valstybėse narėse prokuratūros yra nepriklausomos ir atskiros įstaigos.

² Anksčiau buvo išvardintos 20 valstybių narių, prisijungusių iki Reglamento priėmimo. 2018 m. rugpjūčio 1 ir 7 d. Nyderlandai ir Malta pasinaudojo numatyta atvira galimybe prisijungti po Europos prokuratūros įsteigimo. Paminėtina, jog yra svarstoma ir dėl Lenkijos, kuri 2024 m. sausio 5 d. išreiškė norą prisijungti.

Europos prokurorus: 1. aktyvi narystė valstybės narės prokuratūroje ar teisminėje institucijoje; 2. abejonių nekeliantis nepriklausomumas ir 3. kvalifikacija, atitinkanti valstybės narės atitinkamus reikalavimus aukštomis prokuroro ar teisėjo pareigoms eiti bei praktinė patirtis. Europos prokurorą skiria Taryba 6 metų kadencijai, tačiau įgaliojimai gali būti pratęsti dar 3 metams. Pažymėtina, kad Reglamente numatyta taisyklė kas trejus metus keisti vieną trečdalį Europos prokurorų primena Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo teisėjų keitimo nuostatas. Atleidimo pagrindai ir procedūra analogiškai jau minėtiems aptariant Europos vyriausiąjį prokurorą.

Remiantis Reglamento 9 straipsniu, Kolegiją (angl. *the College*) „sudaro Europos vyriausiasis prokuroras ir po vieną Europos prokurorą iš kiekvienos valstybės narės“, t. y. šiuo metu Kolegijoje yra dvidešimt trys kompetentingi asmenys. Tokio kolegialaus darinio įtraukimas atspindi Eurojusto struktūroje veikiančią kolegiją, sudarytą iš valstybių narių atstovų (Giuffrida, 2017, p. 14). Pagal Reglamento 9 straipsnio 2 dalį, Kolegijos kompetencija apima sprendimų strateginiais ir kitais klausimais priėmimą bei vykdomą bendrą priežiūrą (angl. *general oversight*). Vienas svarbiausių strateginių sprendimų buvo Taisyklių priėmimas. Išskirtina, kad Kolegija nesikiša į Europos deleguotųjų prokurorų atliekamus konkrečius veiksmus tyrimuose ir baudžiamajame persekiojime, būtent tam ji sudaro Nuolatinės kolegijas.

Nuolatinės kolegijos (angl. *the Permanent Chambers*) sudaromos iš trijų narių – Europos prokurorų ir Europos vyriausiojo prokuroro. Pažymėtina, kad Europos vyriausiasis prokuroras nebūtinai bus Nuolatinės kolegijos nariu, šią kolegiją gali sudaryti ir trys Europos prokurorai. Sprendimu dėl Nuolatinėjų kolegijų buvo įkurta penkiolika Nuolatinėjų kolegijų (Decision on the Permanent Chambers..., 2020). Šių kolegijų įgaliojimai apima Europos deleguotųjų prokurorų vykdomų tyrimų ir baudžiamųjų persekiojimų stebėjimą ir vadovavimą jiems (angl. *monitoring and directing*), taip pat koordinavimo tarpvalstybinėse bylose užtikrinimą bei Kolegijos sprendimų įgyvendinimą. Kadangi pagal Reglamento 10 straipsnio 3 ir 4 dalis Nuolatinės kolegijos priima svarbiausius sprendimus pagal Europos deleguotųjų prokurorų pateiktus projektus, pvz., nutraukti bylą ar perduoti ją teismui, doktrinoje jos įvardijamos kaip Europos prokuratūros širdis (Giuffrida, 2017, p. 13). Pažymėtina, kad Pasiūlyme buvo numatyta šiuos sprendimus priimti Europos vyriausiajam prokurorui. Minėtame sprendime dėl Nuolatinėjų kolegijų nurodyta, kad Nuolatinės kolegijos nariu negali būti Europos deleguotojo prokuroro kilmės Europos prokuroras, kuris prižiūri jo baudžiamąjį persekiojimą, pvz., Lietuvos Europos deleguotojo prokuroro tyrimas bus stebimas Nuolatinės kolegijos, sudarytos iš Latvijos, Vokietijos ir Italijos Europos prokurorų. Užsienio teisės literatūroje dėl tokios nuostatos

išreiškiamas susirūpinimas, nes vykdant įgaliojimus gali kilti kalbos kliūčių (Đurđević, 2018 cituota Ligeti, 2020, p. 42-43). Tačiau atsižvelgiant į šiuolaikines itin pažengusias technologijas bei Europos prokuratūros bylų valdymo sistemos (toliau – BVS) buvimą, tokiai nuomonei pritarti galima nevisiškai. Be to, 2020 m. rugsėjo 30 d. Europos prokuratūros Kolegijos sprendimu dėl kalbų vartojimo vidaus tvarkos, anglų kalba yra patvirtina kaip Europos prokuratūros darbo kalba (2020 m. rugsėjo 30 d. Europos prokuratūros Kolegijos..., 2020). Taigi manytina, kad iššūkių kilti neturėtų.

Valstybėse narėse veikiančios Europos deleguotieji prokurorai yra „kertinis Europos prokuratūros akmuo“ (Martínez Santos, 2018, p. 14). Būtent jiems Reglamentu yra suteikti įgaliojimai Europos prokuratūros vardu atlikti, organizuoti tyrimus, vykdyti baudžiamąjį persekiojimą bei perduoti bylą teismui ir jame vykdyti prokuroro pareigas, atsižvelgiant į Nuolatinės kolegijos ar prižiūrinčio Europos prokuroro nurodymus. Pagal Reglamento 13 straipsnio 2 dalį, „kiekvienoje valstybėje narėje turi būti du ar daugiau Europos deleguotųjų prokurorų“. Metiniame pranešime nurodyta, kad buvo planuota paskirti 140 šių asmenų (Europos prokuratūra, 2022, p. 8). Lietuvoje jų veikia keturi. Reikalavimai Europos deleguotiesiems prokurorams, kuriuos pratęsimam 5 metų laikotarpiui skiria Kolegija, panašūs į jau aptartus kitų: 1. aktyvi narystė valstybės narės prokuratūroje ar teisminėje institucijoje; 2. abejonių nekeliantis nepriklausomumas ir 3. atitinkama kvalifikacija bei praktinė patirtis. Atleidimo pagrindai analogiškai Europos prokurorų atleidimo pagrindams, tačiau skiriasi procedūra – Europos deleguotuosius prokurorus iš pareigų atleidžia Kolegija.

Kadangi Europos deleguotiesiems prokurorams paliekama galimybė tuo pačiu metu vykdyti ir nacionalinių prokurorų funkcijas, užsienio teisės doktrinoje diskutuojama dėl jų nepriklausomumo, kartu juos vadinant „dėvinčius dvigubą kepurę“ (angl. *a „double hat“*) (Herrnfeld, 2018, p. 118). M. Pajčić netgi nurodo, kad tokiu atveju valstybės narės daroma įtaka prokurorui yra stipresnė, nes būtent valstybė narė „yra ta, kuri suteikia darbo vietą, atlyginimą ir daugeliu atžvilgių lemia jo padėtį ir karjerą ilgalaikėje perspektyvoje“ (Pajčić, 2020, p. 106-107). Valstybėse narėse teisinės sistemos yra skirtingos, todėl vienose prokurorai yra nepriklausomos įstaigos pareigūnai, o kitose – priklausomi nuo teisminės ar vykdomosios valdžios arba jų dalis. Atsižvelgiant į tai, kad Reglamento 6 straipsnyje deklaruojamas Europos prokuratūros ir joje veikiančių asmenų nepriklausomumas, manytina, kad tai turėtų būti suprantama taip, kad Europos deleguotieji prokurorai tose valstybėse narėse, kuriose jie yra vykdomosios ar teisminės valdžios dalis, turi būti nepriklausomi vykdydami Europos prokuratūros suteiktus įgaliojimus, o ne apskritai visada. Reglamentas nereikalauja, kad nepriklausomumas būtų užtikrinamas ir

nacionalinėje teisėje įgyvendinant kompetenciją. Turėtų būti aiškus Europos deleguotojo prokuroro įgaliojimų atskyrimas, o kartu ir su jais susijęs nepriklausomumo reikalavimas.

Pagal Reglamento 18 ir 19 straipsnius, Centrinio biuro dalimi yra ir Kolegijos pratęsimai 4 metų kadencijai skiriamas (įdarbinamas) administracijos direktorius, kuris administraciniais ir biudžeto tikslais vadovauja Europos prokuratūrai. Paminėtini ir Europos prokuratūros darbuotojai, kurie yra centrinio lygmens personalas. Atsakymo, kas tiksliai šiuo personalu gali būti laikomi, Reglamente nerasime. Tačiau numanytina, kad jais galėtų būti jau minėti žmogiškųjų išteklių specialistai, informacinių technologijų ekspertai ir kiti asmenys, reikalingi Europos prokuratūros efektyviai veiklai užtikrinti.

Summa summarum, Europos prokuratūros struktūra, numatyta Pasiūlyme ir Reglamente skiriasi. Reglamente įtvirtinta sudėtingesnė organizacinė struktūra, susidedanti iš dviejų lygmenų – centrinio ir decentralizuoto. Centriniam lygmenyje numatytos net kelios struktūrinės dalys – Europos vyriausiasis prokuroras ir jo pavaduotojai, Europos prokurorai, administracijos direktorius bei kiti darbuotojai, iš kurių dvi kolegialios – Kolegija ir Nuolatinės kolegijos, kai tuo tarpu decentralizuotame lygmenyje veikia tik viena – Europos deleguotieji prokurorai, dėl kurių nepriklausomumo doktrinoje kyla abejonių.

Išanalizavus kelis dešimtmečius užsitęsusių Europos prokuratūros įsteigimą ir Reglamente nustatytą organizacinę struktūrą, galima daryti išvadą, kad nuo pirminės idėjos apie tokios įstaigos poreikį, siekiant apsaugoti Europos Sąjungos finansinius interesus, iki jos įkūrimo, keitėsi ne tik Europos prokuratūros struktūrinių dalių skaičius, bet ir jų įgaliojimai. Pasiūlyme nurodytoje struktūroje buvusius Europos vyriausiąjį prokurorą, jo pavaduotojus ir Europos deleguotuosius prokurorus Reglamente papildė Europos prokurorai, kurie įeina į Kolegijos ir Nuolatinėse kolegijose sudėtis.

2. EUROPOS PROKURATŪROS VEIKLOS SRITYS

Įstaigos vertę geriausiai apibūdina jos kompetencija ir praktiniai pavyzdžiai. Jau buvo minėta, kad Europos prokuratūra pagal SESV 86 straipsnį įsteigta Europos Sąjungos finansinių interesų apsaugai. Šiuos interesus ji gali apsaugoti tik turėdama tokius įgaliojimus, kokius turi nacionalinės valstybių narių prokuratūros (Öberg, 2021, p. 175). Dažniausiai nacionalinės prokuratūros, jei nėra specializuotų, turi teisę atlikti ikiteisminius tyrimus dėl visų nacionalinėje teisėje uždraustų nusikalstamų veikų. Tačiau atsižvelgus į Europos prokuratūros išskirtinį pobūdį ir užduotis, akivaizdu, kad į jos kompetencijos sritį patenka tik tam tikros nusikalstamos veikos, o jų tyrimas ir vykdomas baudžiamasis persekiojimas turi ypatumų.

2.1. Europos prokuratūros kompetencija

Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso (toliau – BPK) 17⁴ straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad „Europos prokuratūra yra Europos Sąjungos baudžiamojo persekiojimo įstaiga, atliekanti, organizuojanti ir kontroliuojanti nusikalstamų veikų tyrimą ir vykdanči asmenų baudžiamąjį persekiojimą pagal Reglamente (ES) 2017/1939 nustatytą kompetenciją“ (Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodeksas, 2002). Aiškinant šią normą atrodytų, kad į Europos prokuratūros kompetenciją patenkančios nusikalstamos veikos yra aiškiai išskirtos Reglamente. Tačiau nagrinėjant Reglamentą paaiškėja, jog tik nedidelė dalis nusikalstamų veikų *expressis verbis* nurodytos Reglamente, kitos nurodomos pateikiant blanketinę nuorodą į 2017 m. liepos 5 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą (ES) 2017/1371 dėl kovos su Sąjungos finansiniams interesams kenkiančiu sukčiavimu baudžiamosios teisės priemonėmis (toliau – Direktyva) (2017 m. liepos 5 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2017/1371..., 2017). Todėl atsižvelgiant į Reglamento 4 ir 22 straipsnius bei Direktyvos 3 ir 4 straipsnius, galima išskirti šias, į Europos prokuratūros materialinės kompetencijos sritį patenkančias, nusikalstamas veikas:

1. sukčiavimą:
 - 1.1. su viešaisiais pirkimais nesusijusių išlaidų srityje;
 - 1.2. su viešaisiais pirkimais susijusių išlaidų srityje;
 - 1.3. pajamų iš nuosavų išteklių iš pridėtinės vertės mokesčio (toliau – PVM) srityje (tarpvalstybinės sukčiavimo schemas) tik tais atvejais, kai veiksmai ar neveikimas susiję su dviejų ar daugiau valstybių narių teritorija, o bendra padaryta žala yra ne mažesnė nei 10 mln. eurų;

- 1.4. kitų pajamų (neapimant PVM) srityje;
2. pinigų plovimą;
3. pasyviają ir aktyviają korupciją;
4. pasisavinimą;
5. kurstyimą, pagalbą ir bendrininkavimą darant 1 – 4 punktuose numatytas veikas, taip pat kėsiniimąsi jas daryti;
6. dalyvavimą nusikalstamos organizacijos veikloje, kuri siekia padaryti 1 – 5 punktuose minėtas nusikalstamas veikas;
7. bet kurią kitą nusikalstamą veiką, kuri yra neatsiejamai susijusi su 1 – 5 punktuose minėtais nusikalstamais veiksmais.

Svarbu pažymėti, kad Direktyva apima tik 1 – 5 punktuose minėtas veikas, padarytas tyčia ir sukeliančias didesnę nei 10 000 eurų žalą Europos Sąjungos biudžetui (Vilas Álvarez, 2018, p. 31). Atitinkamai iš Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso (toliau – BK) aktualūs yra 182, 183, 184, 205, 206, 207, 216, 220, 222, 225, 226, 227 ir 228 straipsniai, kuriuose numatytos nusikalstamų veikų sudėty (Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas, 2000). Nusikalstamos veikos turi būti padarytos po 2017 m. lapkričio 20 d.³ Reglamento 22 straipsnio 4 dalyje numatyta Europos prokuratūros kompetencijos išimtis dėl nusikalstamų veikų, susijusių su nacionaliniais tiesioginiais mokesčiais bei su jomis neatsiejamai susijusių veikų. Taigi, išanalizavus abu minėtus aktus, darytina išvada, kad esminis Europos prokuratūros dalykinę kompetenciją nustatantis teisės aktas yra Direktyva.

Europos Komisijos sprendimas naudoti blanketinę nuorodą apibūdinant esminį įstaigos aspektą – kompetenciją dėl nusikalstamų veikų, buvo teisės mokslininkų diskusijų objektu. D. Vilas Álvarez išskyrė du galimus šios kompetencijos nustatymo būdus:

1. Reglamente tiesiogiai nurodant nusikalstamus veiksmus, arba
2. blanketinėmis nuorodomis į kitus teisės aktus (Vilas Álvarez, 2018, p. 29).

Buvo netgi teigiančių, kad „direktyva tikrai nėra tinkama priemonė, nes ja siekiama suderinti nacionalinę teisę“, todėl labiau linko prie aiškios kompetencijos nustatymo Reglamente (Vervaele, 2014). Visgi, Europos Komisijos sprendimas yra pagrįstas praktinėmis priežastimis. Tiek Reglamento priėmimas, tiek jo keitimas reikalauja vieningo sprendimo, kurio pasiekimas yra sunkus uždavinys. Būtent dėl to ir buvo pasirinkta didžiąją dalį nusikalstamų veikų, patenkančių į Europos prokuratūros materialinę kompetenciją, numatyti nuoroda į Direktyvą. Tačiau jei artimiausiu metu būtų keičiama Direktyva,

³ Reglamento 120 straipsnio 2 dalyje nurodyta, jog į kompetenciją patenka nusikalstamos veikos, padarytos po Reglamento įsigaliojimo dienos. To paties straipsnio 1 dalyje numatyta, kad Reglamentas įsigalioja nuo jo paskelbimo Europos Sąjungos oficialiame leidinyje, kas įvyko tik 2017 m. spalio 31 d.

įterpiant daugiau nusikalstamų veikų, tokiu atveju Europos prokuratūros veikimo kompetencija natūraliai išsiplėstų, netaikant SESV 86 straipsnio 4 dalyje numatytos procedūros. Dar viena priežastimi galima laikyti tai, kad asmenys, padarę anksčiau išvardintas nusikalstamas veikas, bus teisiami nacionaliniuose teismuose (Caeiro, Rodrigues, 2020, p. 63-64). Kadangi šie teismai taiko nacionalinę teisę, Direktyvos pasirinkimas nustatant Europos prokuratūros dalykinę kompetenciją laikytinas pagrįstu.

Baudžiamajai teisei skirtos direktyvos nėra tiesiogiai taikomi teisės aktai, todėl valstybės narės turi juos įgyvendinti nacionalinėje teisėje (Švedas, 2017, p. 50). Lietuvoje, su materialine baudžiamąja teise susijusios direktyvos, perkeliamos į BK. Direktyvos įgyvendinimas pasirinktu būdu kiekvienoje valstybėje narėje turėjo būti įvykdytas iki 2019 m. liepos 6 d. Prie BK pakeitimo įstatymo projekto pridėtame aiškinamajame rašte buvo nurodyta, kad „esamas teisinis reguliavimas Lietuvoje iš esmės pilna apimtimi atitinka visus Direktyvoje keliamus reikalavimus“, o kai kur netgi apima plačiau (Aiškinamasis raštas dėl baudžiamojo kodekso..., 2019). Todėl 2019 m. liepos 16 d. priimtu Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 8, 95, 205, 206, 207 straipsnių ir priedo pakeitimo ir Kodekso papildymo 100-3 straipsniu įstatymu BK sąsajoje su Direktyva iš esmės nebuvo keistas, išskyrus kai kurių BK straipsnių laisvės atėmimo bausmės ribas (Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 8, 95..., 2019). Vis dėlto, perkėlimo lygmuo kiekvienoje valstybėje narėje gali skirtis, todėl „galima teigti, kad Europos prokuratūros kompetencija priklausys nuo kiekvienos valstybės narės direktyvos suderinimo lygio, turinio ir įgyvendinimo kokybės“ (Teisė.pro, 2021). Galiausiai pabrėžtina, kad įgyvendinimo kokybė yra tikrinama Europos Komisijos, todėl Europos prokuratūrai įgyvendinant kompetenciją dėl Direktyvoje numatytų nusikalstamų veikų, didelių kliūčių dėl jos perkėlimo tinkamumo kilti neturėtų.

Kitas užsienio teisės mokslininkų diskusijų objektas buvo Europos prokuratūros kompetencija tirti arba perimti tyrimą dėl nusikalstamų veikų, neatsiejamai susijusių su Direktyvoje numatytomis nusikalstamomis veikomis. „Derybų metu buvo kritikuojama, nes manyta, kad taip dar labiau mažinamas nacionalinis suverenitetas“ (Mitsilegas, Giuffrida, 2017, p. 9). Visgi, daugiau autorių tokį Europos Komisijos sprendimą palaikė logišku dėl *non bis in idem* principo taikymo ribų. Tiek Direktyvoje numatyta Europos Sąjungos finansiniams interesams kenkianti nusikalstama veika, tiek su juo itin susijusi kita nusikalstama veika bus pagrįsta analogiškėmis aplinkybėmis. Kolegija 2021 m. balandžio 21 d. gairėse yra nurodžiusi, kokia nusikalstama veika laikoma neatsiejamai susijusia (2021 m. balandžio 21 d. Europos prokuratūros Kolegijos..., 2021, p. 7). „Nesuteikus Europos prokuratūrai įgaliojimų vykdyti baudžiamąjį persekiojimą už papildomas nusikalstamas

veikas, akivaizdu, kad gali pasitaikyti atvejų, kai Europos prokuratūra turės nutraukti konkretų tyrimą, remdamasi tuo, jog nacionalinė prokuratūra jau vykdė baudžiamąjį persekiojimą už šias neatsiejamai susijusias nusikalstamas veikas (pvz., dokumentų klastojimą siekiant pasisavinti Europos Sąjungos lėšas) ir jis baigėsi galutiniu atleidimu nuo baudžiamosios atsakomybės, susitarimu derybų keliu arba išteisinamuoju nuosprendžiu“ (Öberg, 2021, p. 170). Todėl darytina išvada, jog šios papildomos kompetencijos reikalingumas akivaizdus, nes ji, „atsižvelgiant į *non bis in idem* principo taikymą, leidžia išsaugoti SESV 86 straipsnio veiksmingumą“ (Sitbon, 2018, p. 137).

Šalia materialinės (dalykinės) kompetencijos Reglamente nustatyta ir teritorinė bei asmenų kompetencija, labiau primenanti jurisdikcijos taisykles. Pagal Reglamento 23 straipsnį, Europos prokuratūra turi veikimo kompetenciją aukščiau minėtoms nusikalstamoms veikoms, kurios:

1. visos ar iš dalies padarytos vienos ar kelių valstybių narių teritorijoje;
2. padarytos valstybės narės piliečio;
3. padarytos ne pirmame punkte nurodytose teritorijose asmens, kuriam veikos padarymo metu buvo taikomi Tarnybos nuostatai ar Įdarbinimo sąlygos⁴.

„Paskutiniaisiais dviem atvejais dar viena sąlyga yra ta, kad atitinkama valstybė narė turi jurisdikciją nagrinėti tokias nusikalstamas veikas, padarytas už jos teritorijos ribų“ (Bence, 2020, p. 163). Pažymėtina, jog Pasiūlyme tokio ribojimo numatyta nebuvo. Direktyvoje būtinai nustatyti yra minimi tik pirmas ir antras punktai, dėl trečio punkto valstybės narės turi teisę rinktis. Privalomas jurisdikcijos principas yra teritorinis, kuris įtvirtintas BK 4 straipsnyje. Visgi, valstybėse gali skirtis teritorinio principo apimtis, t. y. kas laikoma nusikalstamos veikos padarymo vieta. Lietuvoje tokia vieta laikoma ne tik asmens veikimo ar galėjimo veikti vieta, bet ir padarinių atsiradimo vieta. Tačiau kitose valstybėse nusikalstamos veikos padarymo vieta gali būti traktuojama siauriau, neapimant žalos atsiradimo vietos. BK 5 straipsnyje Lietuva yra nustačiusi jurisdikcijos taikymą jos piliečiams ir nuolatiniais gyventojams. Tačiau Europos prokuratūra kompetenciją šiuo atveju turės tik dėl piliečių padarytų nusikalstamų veikų, o ne nuolatinį gyventojų. Lietuvoje negalės būti vykdomas baudžiamasis persekiojimas asmens, kuriam veikos padarymo metu buvo taikomi Tarnybos nuostatai ar Įdarbinimo sąlygos, nes tokios jurisdikcijos Lietuvos Respublika nėra nustačiusi. Nors tai yra pasirenkama jurisdikcija, Europos prokuratūros veiksmingumo apimtis, nenustačius jos yra ribojama. Todėl šiame

⁴ Tai Europos Sąjungos institucijose dirbantys tarnautojai ar pareigūnai, kurie yra paskirti arba įdarbinti remiantis Tarybos reglamentu Nr. 31 (EEB), 11 (EAEB), nustatančiu Europos ekonominės bendrijos ir Europos atominės energijos bendrijos pareigūnų tarnybos nuostatus ir kitų tarnautojų įdarbinimo sąlygas, pvz., administratoriai, sekretoriai Europos Sąjungos institucijose, Europos Parlamento nario padėjėjai ir kt.

magistro darbe išreiškiamas siūlymas Lietuvoje, BK papildant 6¹ straipsniu, nustatyti jurisdikciją dėl nusikalstamų veikų, padarytų asmenų, kuriems veikos padarymo metu buvo taikomi Tarnybos nuostatai ar Įdarbinimo sąlygos.

Paminėtina, kad Pasiūlyme buvo numatyta išimtinė kompetencija, kurią apibūdino dar nepriimta direktyva, ir papildoma Europos prokuratūros kompetencija dėl neatsiejamai susijusių nusikalstamų veikų. „Tuo tarpu Reglamente nustatyta Europos prokuratūros pasidalijamosios, arba tam tikra prasme „prioritetinės“, kompetencijos sistema, paremta bylos išreikalavimo teise“ (Mitsilegas, 2021, p. 249). Išimtinė kompetencija būtų suteikusi šiai įstaigai monopolį tirti ir persekioti nusikalstamas veikas, kurioms ji kompetentinga (Öberg, 2021, p. 171-172). Apsaugant valstybių narių suverenitetą buvo nuspręsta, jog Europos prokuratūra, gavusi pranešimą iš Europos Sąjungos ar valstybės narės įstaigų, institucijų ar organizacijų, pradeda arba išreikalauja tyrimą ne visais atvejais.

Pagal Reglamento 25 straipsnį, sprendimas dėl įgaliojimų įgyvendinimo priklauso nuo žalos dydžio ar didžiausios bausmės griežtumo. Jau buvo minėta, kad Europos prokuratūra kompetentinga tik dėl nusikalstamų veikų, kurios sukelia ne mažesnės nei 10 000 eurų vertės žalą. Visgi, minėto straipsnio 2 dalyje numatytos dvi šios taisyklės išimtys – didelis bylos atgarsis Europos Sąjungos lygmeniu arba jei veiką įvykdė Europos Sąjungos pareigūnai ar kiti tarnautojai arba jos institucijų nariai. 3 dalyje numatyti atvejai, eliminuojantys Europos prokuratūros veikimo kompetenciją: 1. kai nacionalinėje teisėje didžiausia bausmė už Direktyvoje numatytas nusikalstamas veikas yra lygiavertė arba švelnesnė nei didžiausia bausmė už neatsiejamai susijusių nusikalstamą veiką, nebent pastarąją sudarytos sąlygos siekiant įvykdyti Direktyvoje nurodytas nusikalstamas veikas, arba 2. kai žala Europos Sąjungos finansiniams interesams, kuri buvo ar gali būti sukelta darant Direktyvoje išvardintas nusikalstamas veikas, neviršija buvusios sukeltos ar galimos sukelti žalos kitam nukentėjusiajam, išskyrus sukčiavimą, neįtraukiant sukčiavimo kitų mokesčių, nei PVM, srityje. Tačiau pastarasis eliminacijos kriterijus negalioja tais atvejais, kai yra gautas kompetentingos nacionalinės institucijos sutikimas ir paaiškėja, jog Europos prokuratūra turi geresnes galimybes tirti bylą arba vykdyti baudžiamąjį persekiojimą. Dėl teksto painumo, M. Balázs šiame straipsnyje numatytas išimtis prilygina Gordijaus mazgui (Balázs, 2022, p. 287).

Apibendrinant, Europos prokuratūros materialinė kompetencija apima Direktyvoje numatytas, ne mažiau kaip 10 000 eurų žalą sukeliančias, nusikalstamas veikas – sukčiavimą, pinigų plovimą, pasisavinimą, pasyviają ir aktyviają korupciją bei bendrininkavimą darant jas, taip pat kėsiniimąsi jas padaryti. Sukčiavimui PVM srityje papildomai numatyti žalos dydžio ir valstybių narių skaičiaus kriterijai. Kompetencijai taip

pat priklauso nusikalstamos veikos, kurios yra neatsiejamai susijusios su Direktyvoje nurodytomis veikomis bei dalyvavimas nusikalstamos organizacijos veikloje, siekiančioje įvykdyti Direktyvoje numatytas nusikalstamas veikas. Europos prokuratūros teritorinė kompetencija siejama su valstybių narių teritorija, o asmeninė – su asmens pilietybe arba Tarybos nuostatų ar Įdarbinimo sąlygų taikymo faktu. Ribojimai Europos prokuratūrai naudotis savo kompetencija yra susiję su žalos Europos Sąjungos finansiniams interesams dydžiu arba sankcijos už atitinkamą nusikalstamą veiką didžiausios baudsmės dydžiu.

2.2. Europos prokuratūros įgaliojimų vykdymas

Remiantis Reglamentu, Europos prokuratūra atsakinga už:

1. į kompetenciją patenkančių nusikalstamų veikų tyrimą,
2. tas nusikalstamas veikas padariusių asmenų ir jų bendrininkų baudžiamąjį persekiojimą, ir
3. šių asmenų perdavimą teismui.

Todėl turimus įgaliojimus ji aktyviai vykdo tik šiuose trijuose baudžiamojo proceso etapuose. Europos deleguotieji prokurorai vykdo ikiteisminio tyrimo organizavimo, vadovavimo jam ir kontroliavimo, kaltinimo palaikymo bylas nagrinėjant pirmosios ir apeliacinės instancijų teismuose, procesines funkcijas (Jurka, 2020, p. 87).

Reglamento 5 straipsnio 3 dalyje numatyta, jog prioritetas dėl tyrimui ir baudžiamajam persekiojimui nustatytų taisyklių yra skiriamas Reglamentui, o nacionalinė teisė taikoma tik tiek, kiek nereguliuoja Reglamentas. Tačiau pažvelgus į Reglamento turinį, matyti, kad jame nuostatų dėl proceso taisyklių yra nedaug, o ir esančios yra ne visai aiškios ir dviprasmiškos (Mitsilegas, 2021, p. 263). Suprantama, jog sukurti vieningą Europos Sąjungos baudžiamojo proceso teisę, tinkančią visoms valstybėms narėms, yra nelengva užduotis. Todėl „nepaisant to, kad Europos prokuratūros kompetenciją reglamentuoja Europos Sąjungos teisės nuostatos, ji savo įgaliojimus dažniausiai įgyvendins pagal nacionalinių baudžiamųjų įstatymų nuostatas“ (Becková, 2020, p. 170).

2.2.1. Ikiteisminis tyrimas

Pagal Lietuvos Respublikos Konstitucijos (toliau – Konstitucija) 118 straipsnį, „Ikiteisminį tyrimą organizuoja ir jam vadovauja, valstybinį kaltinimą baudžiamosiose bylose palaiko prokuroras“ (Lietuvos Respublikos Konstitucija, 1992). Lietuvos Respublikos prokuratūros įstatymo (toliau – Prokuratūros įstatymas) 2 straipsnio 2 dalies 1 punkte

nurodytas prokuratūros įgaliojimas organizuoti ikiteisminį tyrimą ir jam vadovauti, o 2 punkte – paties ikiteisminio tyrimo ar atskirų jo veiksmų atlikimas (Lietuvos Respublikos prokuratūros įstatymas, 1994). Pastebėtina, jog Reglamente aprašant baudžiamojo proceso dalį iki teismo, vartojamos dvi sąvokos – tyrimas (angl. *investigation*) ir baudžiamasis persekiojimas (angl. *prosecution*). Visgi, baudžiamojo persekiojimo sąvoka labiau vartojama dėl nusikalstamas veikas padariusių asmenų, o visais kitais atvejais rašomas – tyrimas. Lietuvos baudžiamojo proceso teisėje sąvoką baudžiamasis persekiojimas rasti gana sunku. Konstitucijoje ji iš viso nevartojama, o BPK ir Prokuratūros įstatyme – tik pavieniais atvejais, dažniau normose dėl tarptautinio teismo bendradarbiavimo. Visose kitose normose vartojama ikiteisminio tyrimo sąvoka. P. Ancelis yra rašęs, kad „baudžiamąjį persekiojimą visi suprantame kaip BPK ir kitais teisės aktais reglamentuota tvarka įgaliotų pareigūnų atliekamus procesinius veiksmus ir priemones, siekiant atskleisti nusikalstamą veiką ir ją padariusį asmenį (-is), surenkant pakankamai įrodymų (duomenų), užtikrinančių, kad byloje bus priimtas teisėtas ir teisingas sprendimas“ (Ancelis, 2005, p. 93). Tačiau taip pat iš esmės galima apibūdinti ir ikiteisminį tyrimą.

Europos deleguotasis prokuroras yra atsakingas už nusikalstamos veikos, patenkančios į apžvelgtą dalykinę kompetenciją, savo valstybėje tyrimą ir baudžiamojo persekiojimo vykdymą. Informaciją apie nusikalstamus veiksmus Europos prokuratūra gali gauti keliais būdais – pranešimais iš Europos Sąjungos institucijų, įstaigų, organų ir agentūrų ar kompetentingų valstybės narės institucijų⁵, pranešimais iš fizinių ar juridinių asmenų arba patiems Europos deleguotiesiems prokurorams nustačius nusikalstamos veikos požymius. Tai iš esmės atitinka būdus, kuriais gaunama arba aptinkama informacija apie nusikalstamas veikas, patenkančias į nacionalinės prokuratūros kompetenciją. Savo įgaliojimus Europos prokuratūra įgyvendina arba pradėdama tyrimą, arba pasinaudodama bylos išsireikalavimo teise. Pirmasis būdas naudojamas tuo atveju, kai ikiteisminis tyrimas valstybėje narėje dar nėra pradėtas, o antrasis – jau pradėjus nacionalinį ikiteisminį tyrimą. Bylos išsireikalavimas įmanomas tik gavus visą reikalingą informaciją, kurios pakanka priimti sprendimą dėl naudojimosi kompetencija. Be to, Kolegijos priimtose gairėse numatyta keletas papildomų kriterijų, pvz., tyrimas gali turėti atgarsį Europos Sąjungos lygmeniu arba pakenkti Europos Sąjungos reputacijai, tarpvalstybinis tyrimo pobūdis, valstybių narių neveikimas ir kt. (2021 m. balandžio 21 d. Europos prokuratūros Kolegijos..., 2021, p. 8-9). Jose taip pat numatyta taisyklė (su išimtimis) nesinaudoti

⁵ Pagal 2021 m. balandžio 14 d. Lietuvos Respublikos teisingumo ministro rašto Nr. (1.13E) 7R-2054 Europos prokuratūrai dėl pranešimų pagal Reglamento 117 straipsnį I priedą, informaciją tiesiogiai Europos prokuratūrai gali perduoti bet kuri institucija. Tačiau iš ikiteisminio tyrimo įstaigų ir prokuratūrų gautą informaciją Europos prokuratūrai perduos Lietuvos Respublikos generalinė prokuratūra.

kompetencija, jei padaryta mažesnės nei 100 000 eurų vertės žala. Ikiteisminio tyrimo perdavimo Europos prokuratūrai taisyklėmis taip pat yra papildytas Lietuvos Respublikos generalinio prokuroro įsakymas Nr. I-40 (Lietuvos Respublikos generalinio prokuroro..., 2004).

Pabrėžtina, jog Reglamento 25 straipsnio 1 dalyje numatytas draudimas kompetentingai nacionalinei institucijai naudotis savo kompetencija tų pačių nusikalstamų veikų atžvilgiu, kurias jau tiria ir kurių baudžiamąjį persekiojimą jau vykdo Europos prokuratūra. Analogiška nuostata randama ir Reglamento 27 straipsnio 5 dalyje, kai nacionalinės kompetentingos institucijos perduoda bylą į Europos prokuratūros rankas. H. H. Herrnfeld pažymėjo, kad „tokiu būdu prioritetinga kompetencija iš esmės tampa išimtinė“ (Mitsilegas, 2021, p. 249). Reglamento 5 straipsnio 6 dalyje įtvirtintas universalus lojalus bendradarbiavimo principas nacionalinėms institucijoms padedant ir teikiant paramą Europos prokuratūrai vykdam įgaliojimus.

Tyrimą pradeda ir bylą BVS užregistruoja Europos deleguotasis prokuroras. Paprastai kompetentingas atlikti tyrimą yra *locus delicti* Europos deleguotasis prokuroras, neatsižvelgiant į tai, ar taikomos kitos jurisdikcijos, ar ne (Caeiro, Rodrigues, 2020, p. 73-74). Taisyklės, kuris Europos deleguotasis prokuroras yra kompetentingas, numatytos Reglamento 26 straipsnio 4 dalyje:

1. jei yra padaryta tik viena nusikalstama veika, tuomet tos valstybės narės, kurioje yra nusikalstamos veikos centras, o
2. jei yra padarytos kelios susijusios nusikalstamos veikos – valstybės narės, kurioje padaryta daugiausia nusikalstamų veikų.

Visgi, nėra aišku kokia valstybė narė pasirenkama tuo atveju, kai skirtingose valstybėse yra padarytas toks pat skaičius susijusių nusikalstamų veikų. Nuo minėtų taisyklių galima nukrypti tik tokį sprendimą tinkamai pagrindus ir laikantis prioritetinga tvarka išdėstytų kriterijų – įtariamojo (kaltinamojo) įprastinės gyvenamosios vietos, jo pilietybės arba vietos, kurioje padaryta pagrindinė finansinė žala. Šie trys kriterijai apibūdina alternatyvas, kuriomis remiantis nustatoma valstybė narė, kurioje tokia kompetencija gali būti įgyvendinama (Caeiro, Rodrigues, 2020, p. 75).

Būtina pažymėti, kad BPK 167 straipsnyje yra nurodytos trys į Europos prokuratūros kompetenciją patenkančios nusikalstamos veikos, dėl kurių turi būti gautas nukentėjusiojo skundas, jo teisėto atstovo pareiškimas. Europos prokuratūra turi kompetenciją tik dėl BK 182, 183 ir 184 straipsnių 1 dalių, patenkančių į minėtą sąrašą. Žinoma, tokiu atveju galimas ir ikiteisminio tyrimo pradėjimas prokuroro reikalavimu dėl nusikalstamos veikos visuomeninės reikšmės, nes žala daroma Europos Sąjungos finansiniams interesams, jos

biudžetui, tad kartu ir jos piliečiams, mokantiems mokesčius. Be to, minėtos Kolegijos gairės tam tikrais atvejais eliminuoja nusikalstamų veikų tyrimą Europos prokuratūroje, jei padaryta žala neviršija 100 000 eurų vertės. Todėl darytina išvada, jog dėl šios specialios taisyklės Europos prokuratūrai kliūčių nekils.

Reglamento 28 straipsnio 1 dalyje nurodyta, kad bylą tiriantis Europos deleguotasis prokuroras gali pats imtis tyrimo ir kitų priemonių arba nurodyti tai padaryti savo valstybės narės kompetentingoms institucijoms. Remiantis Reglamento preambulės 69 ir 87 punktais, ikiteisminius tyrimus valstybėse narėse turėtų vykdyti ikiteisminio tyrimo įstaigos. Tokia praktika taikoma ir nacionalinėje Lietuvos prokuratūroje. Atsižvelgiant į materialinę kompetenciją, iš BPK 165 straipsnyje nurodytų Lietuvos ikiteisminio tyrimo įstaigų, Europos prokuratūros veikloje aktualiausias bus keturios: policija, finansinių nusikaltimų tyrimų tarnyba, specialiųjų tyrimų tarnyba ir Lietuvos Respublikos muitinė. Taigi, Europos prokuratūros „veiklos veiksmingumas priklausys nuo vidaus institucijų, ypač teisėsaugos institucijų, veiklos veiksmingumo“ (Jelínek, 2018, p. 92). Pagal Reglamentą galimas bylos perskyrimas kitam tos pačios valstybės Europos deleguotajam prokurorui arba išimtiniais atvejais Europos prokuroras pats gali imtis tyrimo atlikimo. Visi šie sprendimai turi būti pagrįsti.

Nors Reglamentas yra tiesiogiai taikomas Europos Sąjungos teisės aktas, valstybės narės buvo priverstos priimti atitinkamus pakeitimus nacionaliniuose baudžiamojo proceso įstatymuose. Lietuvoje BPK pakeitimu didelių pokyčių baudžiamajame procese neatsirado. Be Europos prokuratūros sąvokos įvedimo ir kai kurių kitų normų, daugiausia BPK buvo papildytas lakoniška nuostata, jog bylose, kuriose kompetentinga institucija yra paskirta Europos prokuratūra, įgaliojimų vykdymas turėtų vykti pagal BPK ir Reglamente nustatytą tvarką⁶ (Aiškinamasis raštas dėl Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso..., 2020). Toks BPK pakeitimas laikytinas pagrįstu dėl paties Reglamento lakoniškumo baudžiamojo proceso taisyklių aspektu. Kadangi nebuvo įvesta kokių nors naujovių, kurios esmingai skirtųsi nuo BPK, manytina, jog pakeitimas yra pakankamas Europos prokuratūrą integruojant į Lietuvos baudžiamąjį procesą kaip savarankišką subjektą.

„Europos prokuratūros kompetencijos įgyvendinimas tebėra didelis iššūkis, ypač toms valstybėms narėms, kurios savo prokurorams nesuteikia visų tyrimo įgaliojimų“ (Álvarez, 2018, p. 125). Atkreiptinas dėmesys į atvejus, kuomet prokuroro, ar tam tikrais atvejais ir ikiteisminio tyrimo pareigūno nutarimas dėl procesinių prievartos priemonių turi

⁶ Tai BPK straipsniai dėl tyrimų sujungimo ir atskyrimo, dėl ikiteisminio tyrimo nutraukimo ir atnaujinimo, dėl tyrimo užbaigimo ir kaltinamojo akto surašymo bei supaprastinto proceso tvarkos. Šie aspektai iš esmės siejasi su Reglamente įtvirtintomis atskiromis taisyklėmis.

būti patvirtinamas ikiteisminio tyrimo teisėjo nutartimi. Tačiau kitose valstybėse narėse šio teisėjo įgaliojimai buvo dar platesni, prokurorų įgaliojimų sąskaita. Štai Ispanijoje jau anksčiau buvo norėta keisti baudžiamojo proceso taisykles mažinant tyrimo teisėjo galias, todėl Reglamento įgyvendinimas laikomas puikia galimybe (Álvarez, 2018, p. 125). Be to, kai kuriose valstybėse gali iš viso nebūti tokio instituto, todėl Europos prokuratūros įgaliojimai skirsis. Reglamento 30 straipsnyje nurodytų priemonių naudojimo galimybės Lietuvoje nebuvo apribotos, todėl remiantis Prokuratūros įstatymo 37¹¹ straipsniu, atsižvelgiant į BPK ir Reglamente numatytas taisykles, galimos taikyti visos nurodytos priemonės (2021 m. balandžio 14 d. Lietuvos Respublikos teisingumo..., 2021).

Kadangi dauguma į Europos prokuratūros kompetenciją patenkančių nusikalstamų veikų yra daromos kelių valstybių teritorijose, Reglamento 31 straipsnis reglamentuoja tarpvalstybinių tyrimų atlikimą. Pagrindinis numatytas principas yra glaudaus bendradarbiavimo tarp Europos deleguotųjų prokurorų. Tokiuose tyrimuose bylą tiriantis (angl. *handling*) Europos deleguotasis prokuroras prirėikus gali prašyti pagalbos ir pavesti atlikti tam tikrus proceso veiksmus, pvz., kratą, apklausą ir kt., kitų valstybių narių Europos deleguotiesiems prokurorams, kurie tokiu atveju tampa padedančiais (angl. *assisting*) prokurorais. Vykdamt pavedimą vadovaujamasi padedančiojo Europos deleguotojo prokuroro nacionaline teise, atsižvelgiant į Reglamentą. Jei prašoma suimti ir perduoti asmenį, naudojamas Europos arešto orderio išdavimo tvarkos taisyklėmis. ESTT yra priėmęs prejudicinį sprendimą byloje Nr. C-281/22, kurioje buvo prašoma paaiškinti Reglamento tarpvalstybinius tyrimus reglamentuojantį straipsnį, kai Vokietijos Europos deleguotasis prokuroras pavedė padedančiajam Austrijos Europos deleguotojo prokurorui Austrijoje atlikti kratas (abejose valstybėse tokiam veiksmui reikalaujama teismo leidimo). Byloje Austrijos teismui kilo klausimas, kokia apimtimi turi vykti patikrinimas padedančio Europos deleguotojo prokuroro valstybėje. ESTT priminė abipusio pasitikėjimo principą ir nurodė, kad šis teismas gali nagrinėti tik tokių pavestų tyrimo priemonių vykdymo formalumus, o ne visus materialiosios baudžiamosios teisės aspektus, kurie jau patikrinti Vokietijos teismui išdavus leidimą kratoms (G. K. ir kt. (Parquet européen)..., 2023).

Jei eigoje paaiškėja, jog nusikalstami veiksmai nepriklauso Europos prokuratūros kompetencijai, remiantis Reglamento 34 straipsniu, byla nukreipiama kompetentingoms nacionalinėms institucijoms, kurios sprendžia ar perimti bylą. Jei byla perimama, Europos prokuratūra nebevykdo jokių veiksmų ir užbaigia bylą. Dėl bylos nukreipimo taisyklių taikymo Kolegija yra priėmusi jau minėtas gaires. Šių gairių 4 priede nurodyti atvejai, kuomet byla nėra nukreipiama, nors žala neviršija 100 000 eurų vertės. Taip pat sukčiavimo su viešaisiais pirkimais susijusių ir nesusijusių išlaidų srityje bylų nukreipimas, kai žala,

kuri buvo ar gali būti padaryta Europos Sąjungos finansiniams interesams, neviršija žalos, kuri buvo ar gali būti padaryta kitam nukentėjusiajam, jei tenkinamos papildomos dvi sąlygos – kitas nukentėjusysis yra valstybės narės valstybės institucija ar įstaiga ir kompetentinga nacionalinė institucija turi geresnes galimybes atlikti tyrimą arba vykdyti baudžiamąjį persekiojimą (2021 m. balandžio 21 d. Europos prokuratūros Kolegijos..., 2021, p. 17).

Tyrimas užbaigiamas ataskaitos surašymu ir jos pateikimu prižiūrinčiam Europos prokurorui. Ataskaitoje nurodoma bylos santrauka ir motyvuotas siūlomo sprendimo projektas. Tuomet dokumentai, jei reikalinga – su Europos prokuroro vertinimu, perduodami Nuolatinėi kolegijai. Siūlomi sprendimai gali būti tokie:

1. bylos perdavimas teismui;
2. supaprastintos procedūros taikymas;
3. bylos nukreipimas;
4. bylos nutraukimas.

Primintina, kad, remiantis Reglamento 10 straipsniu, pagrindinius sprendimus priima Nuolatinės kolegijos. Bylos nutraukimo pagrindai išvardinti Reglamento 39 straipsnyje. Pastebėtina, jog beveik visi atitinka BPK 212 straipsnyje numatytuosius. BPK nėra numatyto ikiteisminio tyrimo nutraukimo dėl suteiktos amnestijos ir nepakaltinamumo. Jei nacionaliniai prokurorai nustato ir įrodo, jog asmuo yra nepakaltinamas, jis neatsako pagal BK, tačiau jam gali būti taikomos priverčiamosios medicinos priemonės. Todėl tai reiškia, kad Europos prokuratūra nėra kompetentinga tokiaame procese. Sprendimą atnaujinti nutrauktą tyrimą taip pat priima Nuolatinė kolegija. Kaip minėta, Europos deleguotieji prokurorai, atlikdami tyrimą, vadovaujasi Reglamentu ir BPK, prioritetą skirdami Reglamentui. Todėl visiško abiejų teisės aktų nuostatų dėl nutraukimo pagrindų sutapimo nėra reikalaujama ir tai nebus laikoma kliūtimi. Be to, Nuolatinė kolegija negali priimti sprendimo nutraukti bylą, jei Europos deleguotasis prokuroras siūlė perduoti bylą į teismą. Taigi, šiuo atveju Nuolatinė kolegija tam tikra prasme yra ribojama.

Labiausiai siektinas sprendimas yra tyrimą užbaigti kaltinamuoju aktu ir bylą perduoti teismui. Tokio sprendimo svarstymas Nuolatinėje kolegijoje gali užtrukti iki 21 dienos, o per numatytą terminą sprendimo nepriėmus, laikoma, jog buvo pritarta Europos deleguotojo prokuroro projektui. Dar iki bylos perdavimo teismui, remdamasi bendrais teisingumo sumetimais, Nuolatinė kolegija gali sujungti ar išskirti bylas, taip pat perskirti bylą kitos valstybės Europos deleguotajam prokurorui. Natūralu, kad byla turėtų būti nagrinėjama tos pačios valstybės narės teisme, kurioje vyko tyrimas. Visgi, esant kelioms taikytinoms jurisdikcijoms ir motyvuotam pagrindui, Nuolatinė kolegija gali nuspręsti

perduoti bylą teismui kitoje valstybėje narėje. Žinoma, turi būti laikomasi analogiškų pagrindų kaip ir parenkant tyrimo ir baudžiamojo persekiojimo vykdymo vietą. Toks galimas variantas sukuria padėtį, jog „piliečiams sunku numatyti bylos nagrinėjimo pasekmes, todėl tai gali būti vertinamas kaip nesąžiningas ir prieštaraujantis šalių lygiateisiškumo principui elgesys (Lažetić, 2020, p. 187). Metinėse veiklos ataskaitose Europos prokuratūra nėra išskyrusi tokių taikymo atvejų, tačiau jie gali pakliūti į bendrą sprendimų perskirti tyrimą kitai valstybei narei skaičių, kurie priimami retai – 2 perskirstymai 2021 m., 6 perskirstymai 2022 m. ir 4 perskirstymai 2023 m. (Europos prokuratūra, 2022, p. 67; Europos prokuratūra, 2023, p. 68; Europos prokuratūra, 2024, p. 74). Atsižvelgiant į tai, jog konkreti statistika nėra vedama, o panašių sprendimų priimama nedaug, G. Lažetić nurodytos problemos aktualumas nežymus.

Dar vienas galimas variantas – supaprastintų procedūrų taikymas. Lietuvos baudžiamajame procese bylų supaprastintas procesas galimas dvejopas – teismo baudžiamojo įsakymo priėmimas ir pagreitinto proceso tvarka. BPK atlikti pakeitimai Europos deleguotiesiems prokurorams leidžia naudotis abejomis rūšimis. Remiantis Kolegijos gairėmis dėl šių procedūrų, jas taikant turi būti laikomasi teisėtumo, proporcingumo ir galimybių kriterijų (Decision 003/2024 of the College..., 2020). Supaprastintos procedūros vykdomos pagal nacionalinę valstybės narės teisę. Visgi, atsižvelgiant į nusikalstamų veikų pobūdį ir Nuolatinės kolegijos svarstymui skirtą terminą, abejotina, kad Lietuvoje pavyks pabaigti kurį nors tyrimą pagreitinto proceso tvarka. Kitoks vertinimas yra dėl teismo baudžiamojo įsakymo priėmimo, nes praktikoje jau yra tokių atvejų⁷, o jo priėmimas nėra sąlygojamas terminų. Kitose valstybėse gali būti ir kitokių supaprastintų baudžiamojo proceso rūšių.

Paprastai, ESTT turi teisę spręsti dėl Europos Sąjungos institucijų priimtų aktų galiojimo (Ružičková, 2021, p. 672). Tačiau Reglamente pagrindinė teisminės kontrolės galia sutelkta nacionaliniuose valstybių narių teismuose. Jie atlieka procesinių aktų, galinčių turėti teisinių padarinių trečiosioms šalims, peržiūrą arba jų nepriėmimo turint pareigą. Tuo tarpu ESTT įgaliojimus galima suskirstyti į tris dalis:

1. prejudicinių sprendimų priėmimą dėl procesinių aktų galiojimo tiesiogiai remiantis Europos Sąjungos teise, Europos Sąjungos teisės aktų nuostatų aiškinimo ir galiojimo bei Reglamento nuostatų aiškinimo kilus kompetencijos kolizijai;

⁷ Žr. Vilniaus miesto apylinkės teismo 2024 m. sausio 31 d. įsakymas Nr. e1-835-1202/2024; Vilniaus apygardos teismo 2023 m. rugpjūčio 9 d. baudžiamasis įsakymas baudžiamojoje byloje Nr. e1-279-988/2023; Vilniaus apygardos teismo 2023 m. kovo 29 d. baudžiamasis įsakymas baudžiamojoje byloje Nr. e1-198-957/2023 ir kt.

2. ginčų sprendimą dėl Europos prokuratūros kaltės padarytos žalos atlyginimo, dėl sutartyse numatytų arbitražinių išlygų, taip pat susijusius su darbuotojais;
3. jurisdikciją Europos vyriausiojo prokuroro ir Europos prokurorų atleidimo atveju.

Visgi, dėl procesinių aktų, kurie nesukelia teisinių pasekmių trečiosioms šalims, peržiūros reglamentavimo nėra (Ružičková, 2021, p. 675).

2.2.2. Teisminis procesas

Viena svarbiausių prokurorų pareigų Lietuvoje yra valstybinio kaltinimo palaikymas teisme. Pagal BPK 35 straipsnį Europos deleguotieji prokurorai prilyginti Lietuvos prokurorams. Todėl jie įgyvendina paskutinę Reglamente numatytą užduotį – Europos prokuratūros vardu palaiko kaltinimą savo valstybės narės teisme. Reglamento nuostatos dėl teismo proceso yra itin skurdžios, tam iš esmės yra skirtas tik vienas straipsnis. Tai reiškia, jog kaltinimo palaikymas ir visas teisminis procesas vyksta išimtinai pagal nacionalinę valstybės narės teisę.

Pagal Reglamento 36 straipsnio 5 dalį, kompetentingas teismas nustatomas remiantis nacionaline teise. Lietuvos baudžiamojo proceso teisės teorijoje teisingumas skirstomas į dalykinį, teritorinį ir personalinį. Lietuvoje pagal dalykinį teisingumą, pirmosios instancijos teismu gali būti arba apylinkės, arba apygardos teismas. Prisimenant anksčiau minėtus aktualius BK straipsnius ir remiantis BPK 224 ir 225 straipsniais, darytina išvada, kad Europos prokuratūros tirtos bylos bus nagrinėjamos tiek apylinkės, tiek apygardos teismuose. Į Europos prokuratūros kompetenciją patenkančios nusikalstamos veikos pasižymi sunkumu ir paprastai didele žala, o tyrimai dažnu atveju yra tarpvalstybiniai ir sudėtingi, kas pagrindžia dalykinio teisingumo taisyklių reikalingumą. Todėl siūlytina pakeisti BPK 225 straipsnį 1 dalį papildant nuostata, jog baudžiamosios bylos, kuriose prokuroro funkcijas atlieka Europos deleguotasis prokuroras ar Europos prokuroras, yra teisingos apygardos teismui. Teritorinio teisingumo nustatymo taisyklės nurodytos BPK 226 ir 227 straipsniuose. Galimi šie variantai:

1. teismas, kurio veiklos teritorijoje padaryta nusikalstama veika,
2. teismas, kurio veiklos teritorijoje nuolat gyvena kaltinamasis,
3. teismas, kurio veiklos teritorijoje užbaigtas bylos ikiteisminis tyrimas, kai kaltinamasis neturi nuolatinės gyvenamosios vietos Lietuvoje,
4. esant veikų daugumai – teismas, kurio veiklos teritorijoje padaryta daugiausia nusikalstamų veikų, o kai kelių teismų veiklos teritorijose padaryta vienodas

nusikalstamų veikų skaičius – teismas, kurio veiklos teritorijoje padaryta paskutinė nusikalstama veika,

5. jei nusikalstama veika padaryta užsienyje – teismas, kurio veiklos teritorijoje užbaigtas ikiteisminis tyrimas.

Duomenų apie teritorinio teisingumo pasirinkimą gauti galimybės nėra, tačiau iš jau priimtų baudžiamųjų įsakymų⁸ matyti, kad bylos buvo nagrinėjamos Vilniuje. Personalinis teisingumas į apygardos teismą nukreipia baudžiamąsias bylas, kuriose kaltinamieji nusikalstamos veikos padarymo metu buvo Respublikos Prezidentu, Seimo ar Vyriausybės nariais, Konstitucinio Teismo teisėjais, teisėjais ar prokurorais.

Reglamento preambulės 87 punkte nurodyta, kad Reglamentas nedaro poveikio nacionalinių bylų nagrinėjančių teismų įgaliojimams. Vis dėlto, tam tikra prasme Reglamento 37 straipsnį galima laikyti įsikišimu. „Šia nuostata siekiama išplėsti Europos prokuratūros surinktų įrodymų pripažinimo galimybes ir neleidžiama atmesti įrodymų, gautų pagal *locus regit actum* principą“ (Lažetić, 2020, p. 198). BPK 20 straipsnyje numatyti pagrindiniai įrodymų leistinum principai – teisėtumas ir įstatymų nustatytos tvarkos laikymasis. Europos prokuratūros tyrimai dažnu atveju yra tarpvalstybiniai, todėl bendradarbiavimo poreikis įrodymų rinkime yra akivaizdus. Be to, įgyvendinant abipusio pripažinimo principą, Europos Sąjungos valstybėse narėse galioja Europos tyrimo orderis. Manytina, jog jei kitoje valstybėje renkant įrodymus buvo laikytasi visų toje valstybėje galiojančių įstatymų, teismas neturi teisės jų atsisakyti priimti. Toks nedidelis įsikišimas laikytinas pagrįstu užtikrinant Europos prokuratūros veiksmingumą. Pabrėžtina, jog nėra kišamasi į įrodymų vertinimą.

Jei pirmosios instancijos teismo sprendimas netenkina Europos deleguotojo prokuroro, galimas apeliacinio skundo padavimas. Remiantis Reglamento 36 straipsnio 7 dalimi, teikiama ataskaita ir sprendimo teikti skundą projektas Nuolatinei kolegijai. BPK 313 straipsnio 3 dalyje numatytas 20 dienų terminas apeliaciniam skundui pateikti. Kitose valstybėse šis terminas gali būti ilgesnis ar trumpesnis. Jei per šį laikotarpį Europos deleguotasis prokuroras negauna iš Nuolatinės kolegijos nurodymų, jis turi teisę pateikti apeliacinį skundą. Manytina, jog tokia nuostata įterpta dėl to, kad nebūtų praleistas apeliacinio skundo padavimo terminas, kurį, bent jau Lietuvoje, galima prašyti atnaujinti tik dėl svarbių priežasčių. Nuolatinės kolegijos nurodymai gali būti dvejopi – palikti apeliacinį skundą arba jį atsiimti. Kadangi BPK 316 straipsnyje ir taip numatytas

⁸ Žr. Vilniaus miesto apylinkės teismo 2024 m. sausio 31 d. įsakymas Nr. e1-835-1202/2024; Vilniaus apygardos teismo 2023 m. rugpjūčio 9 d. baudžiamasis įsakymas baudžiamojoje byloje Nr. e1-279-988/2023; Vilniaus apygardos teismo 2023 m. kovo 29 d. baudžiamasis įsakymas baudžiamojoje byloje Nr. e1-198-957/2023 ir kt.

apeliacinio skundo atšaukimas, jokie pakeitimai įgyvendinant Reglamentą nebuvo atlikti. Pastebėtina, jog Pasiūlyme nebuvo jokių nuostatų dėl apeliacinio skundo padavimo.

Atrodo akivaizdu, jog perdavęs teismui bylą su kaltinamuoju aktu, Europos deleguotasis prokuroras kartu ir dalyvauja bylos nagrinėjime pirmosios instancijos teisme taip palaikydamas kaltinimą. Tuo tarpu „Reglamente nėra nuostatos dėl Europos deleguotojo prokuroro kompetencijos dalyvauti apeliaciniame procese nacionaliniame apeliaciniame teisme“ (Lažetić, 2020, p. 203). Taip pat Reglamente nėra jokių normų dėl kasacinio skundo padavimo ir dalyvavimo kasaciniame procese. Prokuratūros įstatymo 37¹¹ straipsnio 2 dalimi Europos deleguotajam prokurorui suteikti įgaliojimai veikti visuose teismuose. Todėl darytina išvada, jog Reglamentui lakoniškai reglamentuojant teisminį procesą apeliacinėje ir kasacinėje instancijose, Europos deleguotasis prokuroras vadovaujasi BPK ir kitais aktualiais nacionalinės teisės aktais dalyvaudamas bylos nagrinėjime šiuose procesuose. Nors pagal BPK 367 straipsnį, prokurorui yra suteikta teisė paduoti kasacinį skundą, kyla klausimas, ar tikrai Europos deleguotasis prokuroras turi įgaliojimus pats nuspręsti paduoti kasacinį skundą, ar bent jo neatsiimti, jei tokio nurodymo jis negauna iš Nuolatinės kolegijos, kuri priima svarbiausius sprendimus?

Apibendrinant kas išdėstyta, Europos prokuratūros įgaliojimai susideda iš trijų aspektų – nusikalstamų veikų tyrimo, baudžiamojo persekiojimo ir teismo proceso. Europos prokuratūra turi teisę pradėti tyrimą arba išsireikalauti bylą tik dėl nusikalstamų veikų, kurios priklauso jos kompetencijai. Informaciją apie tokius nusikalstamus veiksmus daugiausiai ji gauna iš kompetentingų nacionalinių institucijų ar kitų asmenų. Europos deleguotieji prokurorai turi teisę patys atlikti tyrimą, tačiau atsižvelgiant į praktinius aspektus, tyrimus dažniausiai atliks nacionalinės ikiteisminio tyrimo įstaigos. Reglamentas buvo įgyvendintas papildant nacionalinius baudžiamojo proceso įstatymus. Pačius svarbiausius sprendimus dėl proceso eigos – dėl bylos perdavimo teismui, supaprastintos procedūros taikymo, bylos nukreipimo ar nutraukimo, apeliacinio skundo padavimo, priima Nuolatinė kolegija, gavusi Europos deleguotojo prokuroro ataskaitą ir motyvuotą sprendimo projektą. Reglamente nustatyta ir Europos prokuratūros sprendimų teisminė peržiūra, vykdoma nacionalinio teismo ir ESTT. Teisminis procesas vyksta pagal nacionalinius baudžiamuosius įstatymus, atsižvelgiant į lakoniškas Reglamento nuostatas dėl pirmosios ir apeliacinės instancijų, pamirštant bylos procesą kasacinės instancijos teisme.

Summa summarum, Europos prokuratūros kompetencija Reglamente nurodoma per blanketinę nuorodą į Direktyvą, perkeltą į BK. Ši įstaiga orientuota į sukčiavimo, korupcijos, lėšų pasisavinimo, pinigų plovimo, organizuoto nusikalstamumo darant šias

veikas bei kitų neatsiejamai susijusių nusikalstamų veikų, dėl kurių padaroma žala viršija 10 000 eurų, tyrimą. Su PVM sukčiavimu susiję veikos turi būti tarpvalstybinės ir jomis padaryta žala viršyti 10 mln. eurų. Teritorinė kompetencija siejama su valstybių narių teritorija, o asmeninė – su asmens pilietybe arba Tarnybos nuostatų ar Įdarbinimo sąlygų taikymu asmeniui. Europos prokuratūra yra atsakinga už nusikalstamų veikų tyrimą, baudžiamojo persekiojimo vykdymą ir asmenų perdavimą teismui. Nors tyrimus atlieka kompetentingos nacionalinės institucijos, o juos organizuoja ir baudžiamąjį persekiojimą valstybėse narėse vykdo Europos deleguotieji prokurorai, svarbiausius sprendimus, kaip bylos perdavimas teismui, nukreipimas kompetentingoms nacionalinėms institucijoms, nutraukimas ir kt., priima Nuolatinės kolegijos, kurioms priskirta atitinkama byla. Procesas pirmosios instancijos teisme beveik išimtinai vyksta pagal nacionalinę valstybės teisę, o apie apeliacinį ir kasacinį procesus, išskyrus apeliacinio skundo padavimą, Reglamente nuostatų nėra.

3. EUROPOS PROKURATŪROS SANTYKIAI SU KITOMIS ORGANIZACIJOMIS, INSTITUCIJOMIS IR VALSTYBĖMIS

Europos prokuratūra nėra vienintelė įstaiga, veikianti Europos Sąjungoje, todėl jos santykiai su kitomis institucijomis, organizacijomis ir valstybėmis buvo numatyti Reglamente. Iš jo galima išskirti sąveiką su skirtingais subjektais tiek baudžiamosios, tiek ne baudžiamosios justicijos srityse. „Europos prokuratūros įsteigimas akivaizdžiai paveiks dabartinę situaciją, įskaitant kitas šioje srityje kompetentingas ES agentūras ir įstaigas“ (Weyembergh, Brière, 2018, p. 172).

3.1. Europos prokuratūros santykiai baudžiamosios justicijos srityje

Santykiai baudžiamosios justicijos srityje Reglamento 99 straipsnyje apibūdinami kaip bendradarbiavimas, reikalingas Europos prokuratūrai vykdant užduotis. Tai suprantama kaip kokios nors baudžiamajam persekiojimui reikiamos informacijos teikimas, asmenų perdavimas (ekstradicija), tam tikrų veiksmų atlikimas ir kt. Bendradarbiauti Europos prokuratūra gali su Europos Sąjungos institucijomis, įstaigomis, organais ar agentūromis, pvz., Eurojustu, OLAF ar Europolu, šiame tvirtesniame bendradarbiavime nedalyvaujančių valstybių narių valdžios institucijomis, trečiųjų valstybių institucijomis ir tarptautinėmis organizacijomis, kurioms priskiriamas ir Interpolas. Reglamento 99 straipsnio 3 dalyje išskiriama tik viena bendradarbiavimo forma – darbo susitarimai, kurie nėra privalomi sudaryti. Be to, neatmetamos ir kitos bendradarbiavimo formos.

Sistemiškai vertinant Reglamentą, glaudžiausius santykius Europos prokuratūra turėtų būti užmezgusi su 2002 m. įsteigtu Eurojustu, kuris remia ir stiprina nacionalinių tyrimo ir baudžiamojo persekiojimo institucijų koordinavimą ir bendradarbiavimą sunkių nusikaltimų, kai jie susiję su dviem ar daugiau valstybių narių, srityje arba kai reikalingas baudžiamasis persekiojimas bendrais pagrindais, remiantis valstybių narių valdžios institucijų, Europolo, Europos prokuratūros ir OLAF atliktomis operacijomis ir pateikta informacija (2018 m. lapkričio 14 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2018/1727..., 2018). Pasiūlyme Europos prokuratūros santykiai su Eurojustu buvo numatyti kaip ypatingi, tačiau Reglamento tekste išliko pakoreguotas variantas – glaudūs, taip suvienodinant su kitomis Europos Sąjungos organizacijomis (Weyembergh, Brière, 2018, p. 175). Visgi, skirtingai nei dėl bendradarbiavimo su kitomis Europos Sąjungoje veikiančiomis organizacijomis, bendradarbiavimas su Eurojustu numatytas jau Reglamento 3 straipsnyje. Taip pat primintinos jau minėtos diskusijos dėl Europos prokuratūros įkūrimo Eurojusto pagrindu. Visa tai lemia, kad Europos prokuratūros santykis su Eurojustu nėra

įprastas. Įgyvendinant Reglamento 100 straipsnio 4 dalį, 2021 m. vasarį pasirašytas Europos prokuratūros ir Eurojusto darbo susitarimas, detalizuojantis abiejų įstaigų praktinį bendradarbiavimo operatyviniais, administraciniais ir valdymo klausimais įgyvendinimą (Working arrangement between the European Public..., 2021). Nuo 2022 m. kovo Europos prokuratūra įtraukta į Saugaus keitimosi informacija tinklo programą (angl. *Secure Information Exchange Network Application, SIENA*) (Europos prokuratūra, 2023, p. 95).

Europos prokuratūra taip pat glaudžius santykius palaiko su 1999 m. įkurta OLAF. OLAF vykdo administracinius tyrimus dėl Europos Sąjungos finansiniams interesams kenkiančio sukčiavimo, korupcijos ar bet kurios kitos neteisėtos veiklos (2013 m. rugsėjo 11 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES, Euratomas) Nr. 883/2013..., 2013). Kadangi OLAF nėra įgaliota tiesiogiai vykdyti baudžiamąjį persekiojimą ar taikyti kokias nors sankcijas tiriamiems asmenims ar juridiniams subjektams, ji, atlikusi administracinį tyrimą, priima rekomendacijas dėl atliekinų veiksmų (Dianese, Grozdev, 2022, p. 280). Šiuose santykiuose taikoma analogiška nedubliavimo taisyklė, draudžianti Europos prokuratūrai ir OLAF atlikti tyrimus dėl tų pačių faktų. Nors Reglamente eksplicitiškai nėra nurodyta susitarimo sudarymo pareiga, OLAF ir Europos prokuratūra yra pasirašiusios darbo susitarimą. Jame taip pat yra išplėtotas Reglamento nuostata dėl administracinių tyrimų, susitarime vadinamų papildančiais tyrimais, kurie atliekami tik tam tikrais atvejais, pvz., esant neišvengiamam išieškojimo senaties terminui, esant įrodymų apie su sukčiavimu nesusijusį pažeidimą ir kt. (Working arrangement between the European Anti-fraud..., 2021). Kaip teigiama, šiais tyrimais sumažinama rizika pažeisti *non bis in idem* principą siekiant apsaugoti Europos Sąjungos finansinius interesus (Dianese, Grozdev, 2022, p. 281). Darbo susitarime taip pat pažymėta, jog atlikusi tokių papildančių tyrimą OLAF Europos prokuratūrai siunčia ataskaitą (Working arrangement between the European Anti-fraud..., 2021). Iš to darytina išvada, jog tokio pobūdžio tyrimas ne visai laikytinas administraciniu, kokius paprastai atlieka OLAF, todėl pritartina minėtai nuomonei, kad *non bis in idem* principo pažeidimo rizika yra nedidelė.

Santykiai su 2010 m. Europos Sąjungos agentūra tapusiu Europolu Reglamente aprašyti lakoniškai, iš esmės nukreipiant į būsimą susitarimą. Ši agentūra remia ir stiprina valstybių narių kompetentingų institucijų veiksmus bei jų tarpusavio bendradarbiavimą vykdant sunkių nusikaltimų, darančių poveikį dviem ar daugiau valstybių narių, prevenciją ir kovojant su jais (2016 m. gegužės 11 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2016/794..., 2016). Taigi, Europolas, kaip ir Eurojustas bei OLAF, neturi baudžiamojo persekiojimo ir bylos perdavimo teismui įgaliojimų, tačiau Europolui priskirtų nusikalstamų veikų apimtis yra žymiai didesnė, pradedant terorizmu. Pats pirmasis Europos

prokuratūros darbo susitarimas ir buvo pasirašytas su Europolu, Europos prokuratūrai dar nepradėjus vykdyti veiklos – 2021 m. sausį. Šio darbo susitarimo 4 straipsnyje numatyta, jog be keitimosi informacija, bendradarbiavimas gali apimti ir keitimąsi specialiomis žiniomis, bendros padėties ataskaitas, informaciją apie nusikaltimų tyrimo procedūras, informaciją apie nusikaltimų prevencijos metodus, konsultavimą, paramą ir kt. (Working Arrangement establishing cooperative relations..., 2021). Kadangi visose Europos Sąjungos valstybėse narėse yra nacionaliniai padaliniai, o ir darbo susitarime numatytas kontaktinio centro paskyrimas, tai Europos prokuratūros ir Europolo bendradarbiavimui užtikrinti, taip pat galimas ryšių palaikymo biuro Europos prokuratūroje Liuksemburge įsteigimas (Rosić, 2020, p. 240).

Eurojustas, OLAF ir Europolas nuo Europos prokuratūros skiriasi ne tik turimais įgaliojimais ir kompetencijos apimtimi, bet ir jurisdikcija. Eurojustas, OLAF ir Europolas veikia visos Europos Sąjungos ribose, kai tuo tarpu Europos prokuratūra – tik tose valstybėse narėse, kurios dalyvauja tvirtesniame bendradarbiavime. Be to, minėtų trijų organizacijų patirtis bendradarbiaujant su trečiosiomis valstybėmis bei kitais subjektais Europos prokuratūrai gali būti labai naudinga. Būtent todėl bendradarbiaudama su šiomis trimis organizacijomis Europos prokuratūra galės būti dar efektyvesne įstaiga. Eurojustas ir OLAF turi atskiras bylų valdymo sistemas, prie kurių netiesioginė prieiga Reglamentu suteikiama bei darbo susitarimais detalizuojama ir Europos prokuratūrai. Naudojantis jomis remiamasi „yra atitiktis / nėra atitikties“ sistema.

Reglamente atskirai išskirtas bendradarbiavimo santykių užmezgimas ir palaikymas su Europos Komisija pasirašant darbo susitarimą, kuris buvo sudarytas 2021 m. rugsėjį. Kitos Europos Sąjungos institucijos, įstaigos, organai ir agentūros atskirai nėra paminėtos. Remiantis Reglamento 99 straipsniu Europos prokuratūrai nedraudžiama užmegzti su jomis bendradarbiavimo santykių. Todėl baudžiamosios justicijos srityje ji taip pat yra sudariusi darbo susitarimus su Europos Investicijų Banku bei Europos Investicijų Fondu, Europos Audito Rūmais, vykdomosiomis agentūromis, kaip Europos klimato, infrastruktūros ir aplinkos vykdomoji įstaiga (angl. *The European Climate, Infrastructure and Environment Executive Agency, CINEA*), Europos mokslinių tyrimų tarybos vykdomoji įstaiga (angl. *European Research Council Executive Agency, ERCEA*), Europos mokslinių tyrimų vykdomoji įstaiga (angl. *The European Research Executive Agency, REA*) ir kt. Visi šie susitarimai užtikrina keitimąsi informacija, kiek tai reikalinga Europos prokuratūrai vykdant įgaliojimus.

Su nedalyvaujančių šiame tvirtesniame bendradarbiavime įsteigiant Europos prokuratūrą valstybių narių⁹ valdžios institucijomis taip pat gali būti sudaromi darbo susitarimai dėl keitimosi strategine informacija ir ryšių palaikymo pareigūnų komandiravimo į Europos prokuratūrą. Bendradarbiavimas su šiomis valstybėmis narėmis yra labai svarbus, nes jose taip pat daromos į Europos prokuratūros kompetenciją patenkančios nusikalstamos veikos. Visgi, darbo susitarimas gali būti pasirašomas tik savanoriškai, o minėtų penkių valstybių narių nebendradarbiavimas gali sukelti rimtų kliūčių. Todėl M. P. Chichişan išreiškė idėją Europos įstatymų leidėjui priversti nedalyvaujančias valstybes nares bendradarbiauti su Europos prokuratūra (Chichişan, 2022, p. 50, 53). Tačiau atsižvelgiant į tai, jog dvi iš penkių valstybių – Danija ir Vengrija, jau pasirašė darbo susitarimus su Europos prokuratūra, o su likusiomis valstybėmis bendradarbiaujama per kompetentingas institucijas dar nesudarius susitarimų, bei į tai, kad biudžeto didinimo prašyme nurodytas Europos prokuratūros zonos plėtimas prisijungiant Lenkijai ir tikėtina – Švedijai, tokio pasiūlyto priverstinio mechanizmo poreikio beveik nebelyka (EPPO requests an increase in..., 2024). Tereikia pasistengti sudaryti susitarimą su Airija, jog Europos prokuratūros veiksmingumas būtų maksimalus.

Santykius su trečiosiomis valstybėmis ir tarptautinėmis organizacijomis Europos prokuratūra gali palaikyti keliais skirtingais būdais, numatytais Reglamento 104 straipsnyje. Pirmasis ir įprastas – darbo susitarimų sudarymas. Šiuo metu Europos prokuratūra darbo susitarimus yra sudariusi su šiomis trečiųjų valstybių institucijomis:

1. Ukrainos generaline prokuratūra;
2. Albanijos Respublikos generaline prokuratūra;
3. Moldovos Respublikos generaline prokuratūra;
4. Jungtinių Amerikos Valstijų teisingumo departamentu ir Vidaus saugumo departamentu;
5. Juodkalnijos aukščiausiaja prokuratūra;
6. Gruzijos prokuratūra;
7. Šiaurės Makedonijos valstybine prokuratūra;
8. Albanijos specialiąja kovos su korupcija tarnyba;
9. Bosnijos ir Hercegovinos generaline prokuratūra;
10. Ukrainos nacionaliniu kovos su korupcija biuru (Europos prokuratūra, 2024, p. 108).

⁹ Tai penkios valstybės – Airija, Danija, Vengrija, Švedija ir Lenkija.

Nors darbo susitarimų skaičius jau dabar yra nemažas, žvelgiant į paskutinėje ataskaitoje paskelbtą statistiką, naudingi būtų susitarimai su Kinija, Jungtine Karalyste, Šveicarija ir Turkija (Europos prokuratūra, 2024, p. 110).

Europos prokuratūra taip pat yra kai kurių tarptautinių organizacijų nare:

1. Europos partnerių prieš korupciją (angl. *The European Partners against Corruption, EPAC*) ir Europos kovos su korupcija kontaktinių asmenų tinklo (angl. *The European Automotive Cluster Network, EACN*);
2. Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacijos darbo grupės kyšininkavimo klausimais bei Mokestinių nusikaltimų darbo grupės;
3. Europos Tarybos Europos konvencijų dėl bendradarbiavimo baudžiamosiose bylose veikimo ekspertų komiteto (angl. *The Council of Europe's Committee of Experts on the Operation of European Conventions on Co-operation in Criminal Matters, PC-OC*);
4. Kamdeno turto susigrąžinimo tarpžinybinio tinklo (angl. *Camden Asset Recovery Inter-Agency Network, CARIN*);
5. Pasaulinio kovos su korupcija teisėsaugos institucijų operatyvinio tinklo (angl. *Global Operational Network of Anti-Corruption Law Enforcement Authorities, GlobE*) (Europos prokuratūra, 2024, p. 108).

Žinoma, tarptautinių organizacijų skaičius tolesniais Europos prokuratūros veiklos metais gali padidėti.

Sekantis būdas bendradarbiauti su trečiosiomis valstybėmis ir tarptautinėmis organizacijomis galimas remiantis Europos Sąjungos sudarytais tarptautiniais susitarimais, kurie Europos prokuratūrai yra privalomi. Europos Sąjunga šiuo metu yra šalimi šių Europos prokuratūrai svarbių tarptautinių susitarimų:

1. Jungtinių Tautų konvencijos prieš tarptautinį organizuotą nusikalstamumą (angl. *United Nations Convention Against Transnational Organized Crime, UNTOC*);
2. Jungtinių Tautų konvencijos prieš korupciją (angl. *United Nations Convention against Corruption, UNCAC*);
3. Europos Tarybos konvencijos dėl terorizmo prevencijos ir jos papildomo protokolo;
4. Europos Tarybos konvencijos dėl pinigų plovimo, nusikalstamu būdu įgytų pajamų paieškos, arešto ir konfiskavimo bei terorizmo finansavimo (Varšuvos konvencija) (Brodowski, 2020, p. 627).

O nesant tokių susitarimų, Reglamento 104 straipsnio 4 dalyje numatyta galimybė remtis daugiašaliais ar valstybių narių sudarytais kitais tarptautiniais susitarimais, pranešant, kad Europos prokuratūra yra kompetentinga institucija. Tokio pripažinimo nesant yra dar

vienas būdas – Europos deleguotajam prokurorui naudojantis nacionalinio prokuroro įgaliojimais prašyti trečiųjų valstybių institucijų teisinės pagalbos. Pažymėtina, jog ekstradicijos atveju vadovaujamosi valstybės narės turimomis sutartimis ir (arba) nacionaline teise.

Summa summarum, santykius baudžiamosios justicijos srityje, paremtus darbo susitarimais, Europos prokuratūra yra užmezgusi su nemažai institucijų – Europos Komisija, Europos Investicijų Banku bei Europos Investicijų Fondu, Europos Audito Rūmais ir vykdomosiomis agentūromis, taip pat su trimis pagrindinėmis Europos Sąjungos organizacijomis – Eurojustu, OLAF ir Europolu, kurių jurisdikcija yra platesnė. Europos prokuratūra bendradarbiauja su tvirtesniame bendradarbiavime įsteigiant šią įstaigą nedalyvaujančiomis penkiomis valstybėmis narėmis, iš kurių su dviem valdžios institucijomis yra sudariusi darbo susitarimus. Taip pat Europos prokuratūra bendradarbiauja su kai kuriomis trečiosiomis valstybėmis, pvz., Albanija, Ukraina, Moldova, Gruzija ir kt. Europos prokuratūra yra kelių tarptautinių organizacijų nare, kaip Kamdeno turto susigrąžinimo tarpžinybinio tinklo, Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacijos darbo grupės kyšininkavimo klausimais bei Mokestinių nusikaltimų darbo grupės ir kt. Santykiai su kitomis trečiosiomis valstybėmis ir tarptautinėmis organizacijomis palaikomi remiantis Europos Sąjungos ar atskirų valstybių narių tarptautiniais susitarimais.

3.2. Europos prokuratūros santykiai ne baudžiamosios justicijos srityje

Europos prokuratūra santykius yra užmezgusi ir palaiko ne tik baudžiamosios justicijos srityje. Visų pirma, pažymėtinas metinių ataskaitų dėl bendros veiklos teikimas pagal Reglamento 7 straipsnį. Minėtus dokumentus Europos prokuratūra perduoda Europos Parlamentui, Europos Komisijai, Tarybai ir nacionaliniams parlamentams. Šiuo metu jau yra parengtos ir išleistos trys metinės ataskaitos. Ataskaitas Europos vyriausiasis prokuroras privalo kartą per metus atvykti pristatyti Europos Parlamentui ir Tarybai. Su nacionaliniais parlamentais situacija kitokia – pristatymas galimas tik patiems parlamentams išreiškus tokį prašymą, o pristatyti gali ne tik Europos vyriausiasis prokuroras, bet ir vienas iš jo pavaduotojų. Tokį reglamentavimą galima sieti su tuo, jog Europos prokuratūra yra nepriklausoma Europos Sąjungos įstaiga. Palyginimui, Lietuvos prokuratūra yra tiesiogiai atskaitinga Respublikos Prezidentui ir Seimui (Tak, 2005, p. 559).

Remiantis jau minėtu Reglamento 99 straipsniu, Europos prokuratūra yra sudariusi kelis darbo susitarimus dėl mokymų rengimo su Europos Sąjungos teisėsaugos mokymo agentūra (angl. *European Union Agency for Law Enforcement Training, CEPOL*) bei Europos teisėjų mokymo tinklu (*Working Arrangement between The European...*, 2023; *Working arrangement on cooperation between...*, 2023). Šie mokymai naudingi Europos prokuratūrai, tačiau jų negalima priskirti prie baudžiamosios justicijos srities. Paminėtini Europos Audito Rūmai ir OLAF, kurie pagal Reglamento 110 straipsnį bei atitinkamus darbo susitarimus turi kompetenciją atlikti auditą ir tyrimus dėl Europos prokuratūros išlaidų.

Kitas svarbus aspektas – Europos prokuratūros nepriklausomumas. Minėta, jog Reglamente teigiama, kad Europos prokuratūra yra nepriklausoma. Visgi, atsižvelgiant į Reglamento nuostatas dėl Europos prokuratūros biudžeto ir finansinio atskaitingumo, kyla abejonių ar ji tikrai yra tokia nepriklausoma. Europos vyriausiasis prokuroras parengia preliminarų išlaidų ir įplaukų sąmatos projektą, kurį patvirtina Kolegija. Toliau patvirtintas biudžeto projektas siunčiamas Europos Komisijai, o iš jos kartu su bendru Europos Sąjungos biudžeto projektu – Europos Parlamentui ir Tarybai. Reglamente numatyta, kad Europos Sąjunga finansuoja Europos prokuratūrą iš savo bendrojo biudžeto (Martínez Santos, 2018, p. 18). Nuo 2021 m. Europos prokuratūrai skiriama asignavimų suma tik didėjo, 2024 m. numatant gauti beveik 72 mln. eurų (European Public Prosecutor's Office. Finance). Be to, vėliau paprašyta šią sumą padidinti beveik iki 80 mln. eurų dėl būsimo Europos prokuratūros zonos plėtimosi (EPPO requests an increase in..., 2024). Remiantis Reglamento 94 straipsniu, Europos prokuratūra dėl biudžeto ir finansų valdymo yra atskaitinga Europos Parlamentui, Tarybai ir Europos Audito Rūmams, o finansines ataskaitas dar siunčia ir Europos Komisijai. Pagal Prokuratūros įstatymo 57 straipsnį, prokuratūros veikla finansuojama iš valstybės biudžeto taip pat asignavimų pagrindu. Be to, Reglamento 119 straipsnyje numatytas Europos prokuratūros ir jos darbo metodų veiksmingumo ir efektyvumo vertinimas, kurį atliks Europos Komisija. Todėl darytina išvada, kad esant nepatenkinamiems Europos prokuratūros veiklos rezultatams ir nepatenkinus iškeltų lūkesčių, įmanomas jai skiriamo biudžeto mažinimas. Visgi, toks sprendimas abejotinas, atsižvelgiant į metines veiklos ataskaitas ir vis dar įsibėgėjantį Europos prokuratūros darbą.

Taigi, Europos prokuratūros santykiai ne baudžiamosios justicijos srityje apima metinių veiklos ataskaitų teikimą Europos Parlamentui, Europos Komisijai, Tarybai ir nacionaliniams parlamentams. Taip pat kelis darbo susitarimus dėl mokymų organizavimo. Europos prokuratūros nepriklausomumas gali būti pažeidžiamas skiriant jai biudžetą,

įvertinus pateikiamas biudžeto ir finansų valdymo bei finansines ataskaitas, kaip ir apskritai visą Europos prokuratūros veiksmingumą.

Apibendrinant kas išdėstyta, Europos prokuratūros santykiai su kitais subjektais gali būti dvejopo pobūdžio. Baudžiamosios justicijos srityje su Europos Sąjungos institucijomis, organizacijomis, tvirtesniame bendradarbiavime įsteigiant Europos prokuratūrą nedalyvaujančiomis valstybėmis narėmis, trečiosiomis valstybėmis ir tarptautinėmis organizacijomis daugiausia bendradarbiaujama sudarant darbo susitarimus. Glaudžiausi santykiai užmegzti su Eurojustu, OLAF ir Europolu. Bendradarbiavimas su kitomis trečiosiomis valstybėmis ir tarptautinėmis organizacijomis galimas ir remiantis Europos Sąjungos ar atskirų valstybių narių tarptautiniais susitarimais. Ne baudžiamosios justicijos srityje Europos prokuratūros santykiai apima kelių rūšių ataskaitų teikimą Reglamente numatytoms kompetentingoms institucijoms bei bendradarbiavimą mokymų srityje. Nors Europos prokuratūra yra nepriklausoma įstaiga, jos nepriklausomumas gali būti pažeidžiamas biudžeto skyrimo metu.

4. EUROPOS PROKURATŪROS VEIKLOS PRAKTIKA IR PERSPEKTYVOS

2021 m. birželio 1 d. pradėjusiai veikti Europos prokuratūrai nacionalinės kompetentingos institucijos galėjo perduoti nemažai ikiteisminių tyrimų. Tai reiškia, jog darbas Europos prokuratūroje buvo intensyvus, o jo rezultatai – ypatingai įdomūs. Todėl Europos prokuratūros, kaip įstaigos, veikimo analizei reikalinga statistinė medžiaga, kurią galima aptikti Europos prokuratūros metinėse veiklos ataskaitose. Išnagrinėjus Europos prokuratūros veiksmingumą, galima spręsti apie jos perspektyvas tiriant kitas nusikalstamas veikas.

4.1. Europos prokuratūros tirtos nusikalstamos veikos ir išnagrinėtos bylos teismuose

Europos prokuratūra veikia jau beveik tris metus. Per šį veiklos laikotarpį buvo įvykdyti pirmieji tyrimai, pirmieji tyrimai užbaigti taikant supaprastintas procedūras, surašyti pirmieji kaltinamieji aktai, pareikšti pirmieji kaltinimai teisme, gauti pirmieji galutiniai apkaltinamieji ir išteisinamieji nuosprendžiai bei pateikti pirmieji apeliaciniai skundai. Iš esmės visi taikyti veiksmai buvo pirmieji Europos prokuratūrai. Jos veiksmingumą geriausiai parodo skaičiai, pateikti metinėse veiklos ataskaitose.

2021 m. nuo birželio 1 d. iki gruodžio 31 d. buvo pradėta 515 tyrimų, iš kurių beveik trečdalis (27,5 proc.) buvo tarpvalstybiniai (Europos prokuratūra, 2022, p. 10). Jau minėta, jog daugiausia tyrimų buvo pradėta Italijoje (120 tyrimų), tuo tarpu Lietuvoje pradėta tik 14 tyrimų, o Maltoje – nė vieno (Europos prokuratūra, 2022, p. 11). 2022 m. pradėti 865 nauji tyrimai, o metų pabaigoje buvo 1 117 aktyviai vykdomų tyrimų, iš kurių 28,2 proc. tarpvalstybinių (Europos prokuratūra, 2023, p. 4, 10). Italijoje vėl buvo pradėta daugiausia naujų tyrimų (265), Lietuvoje – 12, o Kipre – nė vieno (Europos prokuratūra, 2023, p. 22, 36, 40). 2023 m. naujai pradėtų tyrimų skaičius siekė 1 371, todėl pridėjus dar nepabaigtus tyrimus, vykdomų tyrimų skaičius buvo 1 927 (Europos prokuratūra, 2024, p. 4). Kadangi atskaitos laikotarpis pasibaigia 2023 m. gruodžio 31 d., dabartinis vykdomų tyrimų skaičius gali viršyti 2 000. Praėjusiais metais daugiausia naujų tyrimų buvo pradėta Italijoje (556 tyrimai), Lietuvoje – 11, o Estijoje tik 1 (Europos prokuratūra, 2024, p. 26, 36, 40). Pranešimų apie nusikalstamas veikas pirmais septyniais veiklos mėnesiais daugiausia buvo gauta iš nacionalinių institucijų (Europos prokuratūra, 2022, p. 12). Šį rodiklį galima sieti su tuo, jog kiek mažiau nei pusė tyrimų (278 tyrimai) buvo perimti iš kompetentingų nacionalinių įstaigų. Eigoje skaičiai keitėsi, todėl 2022 m. ir 2023 m. daugiausia pranešimų

sulaukta jau iš privačių subjektų (Europos prokuratūra, 2023, p. 12; Europos prokuratūra, 2024, p. 12).

Per veiklą 2021 m., dėl nusikalstamų veikų patirta žala siekė 5,4 mlrd. eurų, iš jų – 2,5 mlrd. eurų dėl sukčiavimo PVM srityje (Europos prokuratūra, 2022, p. 12). 2022 m. apskaičiuota žala dėl nusikalstamų veikų siekė 9,9 mlrd. eurų, iš jų – 6,7 mlrd. eurų dėl sukčiavimo, susijusio su PVM (Europos prokuratūra, 2023, p. 12). 2023 m. apskaičiuota 12,28 mlrd. eurų žala (Europos prokuratūra, 2024, p. 12). Susumavus iki 2023 m. gruodžio 31 d. vykdomus tyrimus, žala siekia truputį daugiau nei 19 mlrd. eurų, iš kurių daugiau nei pusė (11,5 mlrd. eurų) yra dėl nusikalstamų veikų PVM srityje (Europos prokuratūra, 2024, p. 12). Matyti, kad apskaičiuotos žalos dydžiai yra nemaži, kas pagrindžia įstaigos poreikį.

2021 m. buvo surašyti 5 kaltinamieji aktai, iš jų vienas Lietuvoje, taikytos 3 supaprastintos procedūros – Slovakijoje ir Italijoje (Europos prokuratūra, 2022, p. 12, 37, 40, 53). 2022 m. surašyti net 87 kaltinamieji aktai, kurių daugiausia Italijoje ir Vokietijoje (atitinkamai 39 ir 12 kaltinamųjų aktų), o Lietuvoje – tik 3 (Europos prokuratūra, 2023, p. 12, 32, 36). Tais pačiais metais buvo taikyta ir 19 supaprastintų procedūrų, iš jų daugiausia Italijoje ir Rumunijoje (atitinkamai 5 ir 4) (Europos prokuratūra, 2023, p. 12, 32, 36). 2023 m. surašyti 139 kaltinamieji aktai, kuriuose kaltinami net 458 asmenys, (Europos prokuratūra, 2024, p. 12). Daugiausia (79) kaltinamųjų aktų buvo surašyta Italijoje, jais kaltinami 256 asmenys, o Lietuvoje jų skaičius nesikeitė nuo 2022 m. (Europos prokuratūra, 2024, p. 36, 40). Padidėjo supaprastintų procedūrų taikymas, kuris praėjusiais metais siekė 56 kartus (Europos prokuratūra, 2024, p. 12). Tokių procedūrų taikyme pirmauja Lietuva, Italija (abejose po 15) ir Čekija (9) (Europos prokuratūra, 2024, p. 24, 36, 40).

Bylų tipologija nesikeitė visais veiklos vykdymo metais. Daugiausia nusikalstamų veikų buvo tirta dėl su viešųjų pirkimų išlaidomis nesusijusio sukčiavimo (Europos prokuratūra, 2022, p. 13; Europos prokuratūra, 2023, p. 13; Europos prokuratūra, 2024, p. 13). 2022 m. ir 2023 m. nusikalstamos veikos vyravo dvejose srityse – žemės ūkio ir kaimo plėtros programose (atitinkamai 231 ir 319 bylų) ir regionų ir miestų plėtros programose (atitinkamai 156 ir 313 bylų) (Europos prokuratūra, 2023, p. 13; Europos prokuratūra, 2024, p. 13).

2021 m. tik viena byla galutinai buvo išspręsta Slovakijos teisme (Europos prokuratūra, 2022, p. 53). 2022 m. teismuose buvo išspręsta daugiau bylų, gauta net 20 apkaltinamųjų nuosprendžių, daugiausia Kroatijoje, Italijoje ir Vokietijoje (atitinkamai 6, 4 ir 3 nuosprendžiai) (Europos prokuratūra, 2023, p. 13, 21, 33, 37). Tais pačiais metais buvo paduoti ir pirmieji 2 apeliaciniai skundai – Bulgarijoje ir Vokietijoje (Europos

prokuratūra, 2023, p. 13, 19, 33). Europos prokuratūros veiklai įsibėgėjus, 2023 m. gauti 54 galutiniai teismų sprendimai, iš kurių didžioji dalis (48) yra apkaltinamieji nuosprendžiai, iš jų 2 Lietuvoje (Europos prokuratūra, 2024, p. 13, 41). Visgi, praėjusieji metai pasižymėjo ir net 5 išteisinamaisiais nuosprendžiais – 4 Italijoje ir 1 Graikijoje (Europos prokuratūra, 2024, p. 13, 35, 37). Taip pat pateikta ir daugiau apeliacinių skundų – net 9: po 2 Graikijoje ir Italijoje, po 1 Belgijoje, Suomijoje, Vokietijoje, Slovakijoje ir Slovėnijoje (Europos prokuratūra, 2024, p. 13, 17, 29, 33, 35, 37, 53, 55).

Oficialaus Europos prokuratūros tinklalapio naujienų skiltyje gausu informacijos apie ikiteisminius tyrimus, teisminius procesus ir viso baudžiamojo proceso metu taikomas priemonės. 2021 m. lapkričio 22 d. pirmuoju apkaltinamuoju nuosprendžiu Slovakijoje buvęs Rytų Slovakijos savivaldybės meras nuteistas už pasikėsinimą neteisėtai gauti finansinę paramą iš Europos socialinio fondo vietos paslaugoms finansuoti klastojant dokumentus ir taip pasikėsinant sukelti daugiau kaip 93 000 eurų žalos (First conviction in EPPO case..., 2021). 2022 m. balandį ir gegužę Vokietijoje buvo išaiškinta nusikalstamo susivienijimo narių kontroliuojama PVM karuselės schema pakartotinai platinant platinos monetas ir taip išvengiant mažiausiai 23 mln. eurų mokesčių (Two Slovak citizens imprisoned, confiscation..., 2022). Latvijoje asmenys nuteisti už sukčiavimą, padarytą vykdam Europos žemės ūkio fondo kaimo plėtrai subsidijuojamų dviejų aukštų tunelių šiltnamių statybos viešuosius pirkimus, sukėlusi virš 100 000 eurų žalą (First conviction in EPPO investigation..., 2022). Bulgarijoje apkaltinamasis nuosprendis priimtas dėl pasikėsinimo sukčiauti pateikiant suklastotus dokumentus siekiant gauti Europos Sąjungos skiriamas lėšas vyno eksportui skatinti ir bandymo padaryti beveik 400 000 eurų žalą (Attempted fraud relating to wine..., 2022). Italijoje priimta 10 apkaltinamųjų nuosprendžių dėl tabako kontrabandos, kuria padaryta daugiau kaip 6 mln. eurų žala (First verdict in EPPO case..., 2022). Vokietijoje išaiškinta PVM karuselinio sukčiavimo schema, susijusi su prabangiais automobiliais, dėl kurios patirta mažiausiai 13 mln. eurų nuostolių (Germany: First conviction in VAT..., 2022). 2023 m. Ispanijoje dėl sukčiavimo žemės ūkio subsidijų srityje ir dokumentų klastojimo nuteisti 2 asmenys (Agricultural subsidy fraud: First convictions..., 2023). 2024 m. vasario 2 d. Berlyne dėl dokumentų klastojimo ir sukčiavimo, susijusio su prabangiais automobiliais ir medicininėmis veido kaukėmis, nuteistas buvęs notaras (Germany: First conviction in €80 million..., 2024). Venecijoje keturi asmenys nuteisti, o vienas išteisintas už dalyvavimą nusikalstamoje organizacijoje, pigiai pardavinėjusioje rašalo kasetes ir kanceliarines prekes, taip sistemingai vengusioje sumokėti 58 mln. eurų PVM (Investigation ‘Cheap Ink’: Four

convicted..., 2024). Dažniausiai pasitaikančios priemonės – krata, suėmimas ir turto konfiskavimas.

Lietuvoje išnagrinėtų bylų nėra daug, tačiau keletą galima paminėti. 2023 m. spalio 12 d. 6 fiziniai ir juridinis asmenys nuteisti už dokumentų klastojimą, apgaulingą sąskaitų tvarkymą ir didelės vertės sukčiavimą, susijusį su Covid-19 apsauginėmis priemonėmis, padarant 580 000 eurų žalą (Vilniaus miesto apylinkės teismo 2023 m. spalio 12 d. nuosprendis). Dėl dokumentų klastojimo, apgaulingos apskaitos tvarkymo ir papirkimo, siekiant palankesnės padėties viešojo pirkimo metu, nuteistas juridinio asmens direktorius (Vilniaus apygardos teismo 2023 m. kovo 29 d. baudžiamasis įsakymas). Bendrininkų grupėje klastojant paslaugų pirkimo-pardavimo dokumentus ir apgaulingai tvarkant buhalterinę apskaitą, neteisėtai praturtėta beveik 300 000 eurų (Vilniaus miesto apylinkės teismo 2024 m. sausio 31 d. baudžiamasis įsakymas). Pažymėtinas ir didelio atgarsio visuomenėje susilaukęs vykstantis ikiteisminis tyrimas dėl Šarūno Stepukonio, įtariamo pasisavinus (iššvaisčius) daugiau nei 27 mln. eurų (Update: Lithuania: EPPO requests arrest..., 2024). Neteisėtai įgijęs 296 871 eurą, gavęs kyšį, neteisėtai praturtėjęs ir plovęs pinigus kaltinamas buvęs Lietuvos nacionalinio maisto ir veterinarijos rizikos vertinimo instituto direktorius (Lithuania: Former director of the..., 2024). Galiausiai paminėtinas ir naujausias ikiteisminis tyrimas, kurio metu buvo atliktos kratos Darbo partijos būstinėje, dėl daugiau nei pusės milijono eurų sukčiavimu įtariamo buvusio Europos Parlamento nario padėjėjo (Lithuania: EPPO investigates former MEP..., 2024).

Apibendrinant, Europos prokuratūros ataskaitose pateikti skaičiai ir naujienose pateikiama informacija leidžia daryti išvadą, jog daugiausia ir sparčiausiai tyrimai vyksta Italijoje. Nuo jos neatsilieka ir Vokietija, Rumunija, Čekija bei kitos valstybės. Lietuvos indėlis Europos prokuratūros veikloje taip pat neturi būti nuvertinamas. Apkaltinamųjų nuosprendžių per visą veiklos laikotarpį yra priimta daugiau nei išteisinamųjų. Nuosprendžiais užbaigtose bylose nuteistieji įvairiais būdais darė nusikalstamas veikas vyno industrijoje, žemės ūkyje, prabangių automobilių apyvartoje, politinėje veikloje ir kitose gyvenimo srityse. Kai kurios bylos nagrinėjamos apeliacinėje instancijoje. Apskaičiuotos žalos dydis ir tyrimų skaičius dar kartą įrodo, jog Europos prokuratūra buvo reikalinga įstaiga Europos Sąjungoje.

4.2. Europos prokuratūros perspektyvos

Stebint gana sėkmingą Europos prokuratūros veiklą, galima svarstyti apie jos kompetencijos išplėtimą, t. y. kitų nusikalstamų veikų įtraukimą. Tokią galimybę numato

ir SESV 86 straipsnio 4 dalis, leidžianti kompetenciją išplėsti apimant tarpvalstybinio pobūdžio sunkius nusikaltimus. Vis dėlto, šį sprendimą Europos Vadovų Taryba turi priimti vieningai, gavusi Europos Parlamento pritarimą ir pasikonsultavusi su Europos Komisija, kas, atsižvelgiant į patirtį priimant Reglamentą, yra sudėtinga užduotis. Su dalykinės kompetencijos plėtimu sutinka ir dauguma užsienio teisės mokslininkų (Díez, Herlin-Karnell, 2018, p. 1217-1218; Iancu, Jigau, 2019, p. 64; Juszcak, Sason, 2019).

Dar Europos prokuratūrai nepradėjus veiklos, 2018 m. rugsėjo 12 d. Europos Komisija paskelbė komunikatą Nr. 641, kuriame išdėstė poziciją, jog Europos prokuratūros kompetencija galėtų apimti ir terorizmo nusikaltimą (Komisijos komunikatas Europos Parlamentui ir..., 2018). Deja, tokia Europos Komisijos iniciatyva buvo pateikta per anksti (Juszcak, Sason, 2019, p. 67). Tačiau minėtame komunikate buvo pažymėta, jog dėl Europos prokuratūros kompetencijos plėtimo reikėtų keisti tiek SESV 86 straipsnio 1 ir 2 dalis, tiek Reglamento nuostatas (Komisijos komunikatas Europos Parlamentui ir..., 2018, p. 12). Todėl sprendimas išplėsti Europos prokuratūros materialinę kompetenciją turi būti apgalvotas ir įvertintas.

Terorizmo nusikaltimo įterpimo siūlymas parodo, kad yra linkstama kryptimi įtraukiant nusikaltimus iš SESV 83 straipsnio 1 dalies, kurioje išvardinta 10 nusikalstamų veikų sričių: „terorizmas, prekyba žmonėmis bei seksualinis moterų ir vaikų išnaudojimas, neteisėta prekyba narkotikais, neteisėta prekyba ginklais, pinigų plovimas, korupcija, mokėjimo priemonių klastojimas, kompiuteriniai nusikaltimai ir organizuotas nusikalstamumas“. Nedidelė dalis nusikalstamų veikų iš šio sąrašo jau priklauso Europos prokuratūros materialinei kompetencijai. Be to, šios nusikaltimų grupės dažnu atveju atitinka tarpvalstybinį kriterijų, o „prekyba ginklais, narkotikais ar žmonėmis, taip pat organizuotas nusikalstamumas skatina sukčiavimą, darantį poveikį Europos Sąjungos biudžetui“ (Pérez Marín, 2020, p. 39). Todėl toks pasirinkimas būtų logiškas ir nuoseklus būdas plėsti įgaliojimus. Žinoma, galima svarstyti ir dėl kitų sričių, kurios svarbios Europos Sąjungai, pvz., nusikalstamos veikos aplinkai.

Kitas svarbus aptarti aspektas – šių veikų įterpimas į Reglamento tekstą. Turbūt paprasčiausias variantas būtų blanketinės nuorodos naudojimas. Primintina, kad dabartinė Europos prokuratūros dalykinė kompetencija apibūdinama nuoroda į Direktyvą. SESV 83 straipsnio 1 dalyje minimų nusikalstamų veikų atžvilgiu taip pat yra priimtose ar gali būti priimtose direktyvos, harmonizuojančios veikų požymius ir sankcijas valstybėse narėse. Todėl įvertinus tai, kad blanketinės nuorodos buvimas Reglamente nebūtų naujas būdas, pakartotinis jos naudojimas vedant į kitas aktualias direktyvas būtų vertintinas teigiamai.

Svarstant kompetencijos plėtimo galimybę reikėtų atsižvelgti į tai, jog toks sprendimas padidintų biudžeto išlaidas ir darbuotojų skaičių (Komisijos komunikatas Europos Parlamentui ir..., 2018, p. 14). Iš dalies pritarina siūlymui labiau specializuoti Nuolatinės kolegijas (Juszczak, Sason, 2019, p. 70). Šiuo metu Europos prokuratūrą sudaro tik finansinių nusikaltimų specialistai, todėl pasirinkus plėsti kompetenciją, iškils akivaizdus poreikis surinkti ir kitų sričių specialistus, kurie būtų pakankamai kompetentingi ir patyrę. Labiausiai tai turės įtakos Europos deleguotiesiems prokurorams, kurie tiria ir vykdo baudžiamąjį persekiojimą valstybėse narėse. Jų skaičius turėtų didėti, nes atitinkamai didėtų darbo krūvis. Nebūtų galima apsieiti ir be didesnio skaičiaus Europos prokurorų, iš kurių sudaromos Nuolatinės kolegijos. Abejotina, kad platesnių įgaliojimų įgyvendinimui užtektų penkiolikos šiuo metu sudarytų Nuolatinųjų kolegijų. Taip pat būtina įvertinti Europos prokuratūros turimas priemones ir spręsti dėl galimybių plėtimo (Juszczak, Sason, 2019, p. 70). Dėl viso to, atitinkamai didėtų ir Europos prokuratūros biudžetas, ypačingai personalo ir veiklos išlaidų suma, skiriama darbuotojų ir Europos deleguotųjų prokurorų darbo užmokesčiui.

Galima kelti klausimą, ar toks kompetencijos išplėtimas atitinka Europos prokuratūros prasmę? Ši įstaiga buvo įsteigta Europos Sąjungos finansinių interesų apsaugai. Ne visi SESV 83 straipsnio 1 dalyje nurodyti nusikaltimai yra kenksmingi Europos Sąjungos finansiniams interesams. Todėl kyla abejonių, ar Europos prokuratūros esmė nebus sumenkinta išplečiant kompetenciją ir įtraukiant daugybę kitų, su finansine Europos Sąjungos gerove nesusijusių, nusikalstamų veikų. Taip būtų sumažinamas ir nacionalinių prokuratūrų darbo krūvis, jį perkeliant Europos prokuratūrai. Be to, bet koks Europos prokuratūros kompetencijos išplėtimas *ratione materiae*, įtraukiant kitus nusikaltimus, turi atitikti Europos Sąjungos sutarties 5 straipsnyje nustatytą įgaliojimų perdavimo principą ir Europos Sąjungos sutarties 13 straipsnyje numatytą institucinę pusiausvyrą (Sitbon, 2018, p. 134). Kita vertus, atrodytų natūralu, jog teigiamai vertintinas Europos prokuratūros darbas vykdamas dabartinę kompetenciją patenkančių nusikalstamų veikų tyrimą, būtų papildomas kitomis nusikalstamomis veikomis. Nėra būtina kompetenciją išplėsti apimant visas SESV 83 straipsnio 1 dalyje išvardintas nusikalstamas veikas, galima pasirinkti tik dalį jų, pvz., terorizmą, neteisėtą prekybą žmonėmis, narkotikais ir ginklais ar kompiuterinius nusikaltimus. Minėtame Europos Komisijos būsime Europos prokuratūros ir jos darbo metodų veiksmingumo ir efektyvumo vertinime, pagal Reglamento 119 straipsnį, taip pat galima tikėtis siūlymo plėsti Europos prokuratūros kompetenciją.

Summa summarum, atsakant į klausimą dėl Europos prokuratūros prasmės ir atsižvelgiant į teigiamus šios įstaigos rezultatus, galima svarstyti dėl materialinės kompetencijos plėtimo, blanketinėmis nuorodomis į Reglamento tekstą įtraukiant kitas nusikalstamas veikas iš SESV 83 straipsnio, kaip terorizmas, prekyba žmonėmis, kompiuteriniai nusikaltimai. Tačiau neatmestina galimybė svarstyti ir dėl kitų Europos Sąjungos mastu aktualių nusikalstamų veikų, kaip nusikalstamos veikos aplinkai. Sprendimas plėsti dalykinę kompetenciją lemtų didesnę darbo krūvį ir Europos deleguotųjų prokurorų, Europos prokurorų, kitų darbuotojų bei Nuolatinių kolegijų skaičiaus, kaip ir biudžeto, didinimą, priemonių peržiūrą.

Apibendrinant, Europos prokuratūra šiuo metu vykdo nemažai tyrimų, taip pat nemažai bylų jau yra išspręstų ir jose priimti galutiniai nuosprendžiai. Apkaltinamųjų nuosprendžių skaičius lenkia išteisinamųjų nuosprendžių skaičių. Nuosprendžiais užbaigtose bylose nuteistieji įvairiais būdais darė nusikalstamas veikas vyno industrijoje, žemės ūkyje, prabangių automobilių apyvartoje, politinėje veikloje ir kitose gyvenimo srityse. Todėl Europos prokuratūros veiksmingumas akivaizdus. Teigiami Europos prokuratūros veiklos rezultatai gali lemti materialinės kompetencijos plėtimą, blanketinėmis nuorodomis į Reglamento tekstą įtraukiant kitas nusikalstamas veikas, kaip terorizmas, prekyba žmonėmis, kompiuteriniai nusikaltimai ar nusikalstamos veikos aplinkai. Tačiau toks plėtimas turi būti apsvarstytas prisiminus Europos prokuratūros prasmę bei gerai apgalvotas ir įvertintas, nes didėjant darbo krūviui, turėtų būti didinamas tiek Europos deleguotųjų prokurorų, tiek Europos prokurorų ir kitų darbuotojų bei Nuolatinių kolegijų skaičius, peržvelgiamos turimos priemonės ir didinamas biudžetas.

IŠVADOS IR PASIŪLYMAI

1. Po du dešimtmečius užsitęsusių diskusijų, 2017 m. spalio 12 d. Reglamentu buvo įsteigta Europos prokuratūra, kurios pagrindinė užduotis yra kovoti su Europos Sąjungos finansiniams interesams kenkiančiomis nusikalstamomis veikomis. Europos prokuratūros struktūra yra gana sudėtinga, sudaryta iš dviejų lygmenų – centrinio ir decentralizuoto. Pasiūlyme nurodytoje struktūroje buvusius Europos vyriausiąjį prokurorą, jo pavaduotojus, Europos deleguotuosius prokurorus ir kitus darbuotojus Reglamente papildė Europos prokurorai, kurie įeina į Kolegijos ir Nuolatinų kolegijų sudėtis.
2. Europos prokuratūros dalykinė kompetencija apima 10 000 eurų žalą viršijančias Direktyvoje nurodytas nusikalstamas veikas (sukčiavimą, korupciją, pinigų plovimą ir lėšų pasisavinimą), dalyvavimą organizuotame nusikalstamume vykdant Direktyvos uždraustas veikas bei neatsiejamai susijusias nusikalstamas veikas. Su PVM sukčiavimu susijusios veikos turi būti tarpvalstybinės ir jomis padaryta žala viršyti 10 mln. eurų. Teritorinė kompetencija siejama su valstybių narių teritorija, o asmeninė – su asmens pilietybe arba Tarnybos nuostatų ar Įdarbinimo sąlygų taikymu asmeniui veikos padarymo metu. Europos prokuratūra yra atsakinga už nusikalstamų veikų tyrimą, baudžiamojo persekiojimo vykdymą ir asmenų perdavimą teismui. Tyrimus atlieka ikiteisminės įstaigos, juos organizuoja ir baudžiamąjį persekiojimą vykdo Europos deleguotieji prokurorai, o svarbiausius sprendimus, pvz., bylą sujungti, išskirti, nutraukti, nukreipti, perduoti teismui ar taikyti supaprastintą procedūrą, priima Nuolatinės kolegijos. Reglamente procesas pirmosios instancijos teisme nėra išsamiai apibrėžtas, todėl vyksta pagal nacionalinius baudžiamojo proceso įstatymus, o dėl apeliacinio ir kasacinio procesų, išskyrus apeliacinio skundo padavimą, nuostatų iš viso nėra.
3. Europos prokuratūros santykiai su kitais subjektais gali būti dvejopo pobūdžio. Baudžiamosios justicijos srityje su Europos Sąjungos institucijomis, organizacijomis, tvirtesniame bendradarbiavime įsteigiant Europos prokuratūrą nedalyvaujančiomis valstybėmis narėmis, trečiosiomis valstybėmis ir tarptautinėmis organizacijomis daugiausia bendradarbiaujama sudarant darbo susitarimus. Glaudžiausias ryšys užmegztas ir palaikomas su Eurojustu, OLAF ir Europolu. Bendradarbiavimas su kitomis trečiosiomis valstybėmis ir tarptautinėmis organizacijomis galimas ir remiantis Europos Sąjungos ar atskirų valstybių narių tarptautiniais susitarimais. Ne baudžiamosios justicijos srityje Europos prokuratūros santykiai apima metinių

veiklos, biudžeto ir finansų valdymo bei finansinių ataskaitų teikimą Reglamente numatytoms kompetentingoms institucijoms bei bendradarbiavimą mokymų srityje. Europos prokuratūros nepriklausomumas gali būti pažeidžiamas biudžeto skyrimo metu.

4. Per nepilnus tris veiklos metus Europos prokuratūra atliko nemažai tyrimų, kurių dauguma dar tęsiasi. Beveik 70 bylų pasibaigė galutiniais apkaltinamaisiais nuosprendžiais. Nuosprendžiais užbaigtose bylose nuteistieji įvairiais būdais darė nusikalstamas veikas vyno industrijoje, žemės ūkyje, prabangių automobilių apyvartoje, politinėje veikloje ir kitose gyvenimo srityse. Atsakant į klausimą dėl Europos prokuratūros prasmės ir atsižvelgiant į teigiamus rezultatus, galima svarstyti materialinės kompetencijos plėtimą, blanketinėmis nuorodomis į Reglamento tekstą įtraukiant kitas nusikalstamas veikas, kaip terorizmas, prekyba žmonėmis, kompiuteriniai nusikaltimai ar nusikalstamos veikos aplinkai. Toks sprendimas turi būti gerai apgalvotas ir įvertintas, nes didėjant darbo krūviui, turėtų būti didinamas tiek Europos deleguotųjų prokurorų, tiek Europos prokurorų ir kitų darbuotojų bei Nuolatinė kolegijų skaičius, peržvelgiamos turimos priemonės bei didinamas Europos prokuratūrai skiriamas biudžetas.
5. Plečiant Europos prokuratūros kompetenciją dėl nusikalstamas veikas padariusių asmenų, siūlomas BK papildymas reglamentuojant naują jurisdikcijos taisyklę:

1 straipsnis. BK papildymas 6¹ straipsniu

Papildyti BK 6¹ straipsniu:

„6¹ straipsnis. Užsieniečių baudžiamoji atsakomybė už užsienyje padarytas nusikalstamas veikas

Užsieniečiai, kuriems nusikalstamos veikos padarymo metu buvo taikomas Tarybos reglamentas Nr. 31 (EEB), 11 (EAEB), nustatantis Europos ekonominės bendrijos ir Europos atominės energijos bendrijos pareigūnų tarnybos nuostatus ir kitų tarnautojų įdarbinimo sąlygas, už užsienyje padarytas nusikalstamas veikas atsako pagal šį kodeksą.“

6. Dėl Europos prokuratūros atliekamų nusikalstamų veikų tyrimų sunkumo, sudėtingumo, tarpvalstybinio pobūdžio ir patiriamos žalos dydžio, siūlomas BPK pakeitimas papildant apygardos teismui, kaip pirmosios instancijos teismui, teisingų bylų sąrašą:

1 straipsnis. BPK 225 straipsnio pakeitimas

Pakeisti 225 straipsnio 1 dalį ir ją išdėstyti taip:

„5. Apygardos teismui teisingos baudžiamosios bylos, kuriose asmenys kaltinami padarę sunkius ir labai sunkius nusikaltimus, išskyrus bylas, kuriose asmenys kaltinami padarę nusikaltimus, numatytus Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 135 straipsnio 1 dalyje, 149 straipsnio 1, 2 ir 3 dalyse, 150 straipsnio 1, 2 ir 3 dalyse, 178 straipsnio 4 dalyje, 180 straipsnio 2 ir 3 dalyse, 182 straipsnio 3 dalyje ir 260 straipsnio 1 ir 2 dalyse, bylos, kuriose kaltinamieji nusikalstamos veikos padarymo metu buvo Respublikos Prezidentu, Seimo ar Vyriausybės nariais, Konstitucinio Teismo teisėjais, teisėjais ar prokurorais, taip pat bylos, kuriose prokuroro funkcijas atlieka Europos deleguotasis prokuroras ar Europos prokuroras.“

ŠALTINIŲ SĄRAŠAS

Teisės norminiai aktai:

1. Lietuvos Respublikos Konstitucija (1992). *Valstybės žinios*, 33-1014.
2. Lisabonos sutartis, iš dalies keičianti Europos Sąjungos sutartį ir Europos bendrijos steigimo sutartį (2007). *OL C 306*, p. 1.
3. Sutartis dėl Europos Sąjungos veikimo (2016). *OL C 202*, p. 49.
4. 2013 m. rugsėjo 11 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES, Euratomas) Nr. 883/2013 dėl Europos kovos su sukčiavimu tarnybos (OLAF) atliekamų tyrimų ir kuriuo panaikinami Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1073/1999 ir Tarybos reglamentas (Euratomas) Nr. 1074/1999. *OL L 248*, p. 1.
5. 2016 m. gegužės 11 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2016/794 dėl Europos Sąjungos teisėsaugos bendradarbiavimo agentūros (Europol), kuriuo pakeičiami ir panaikinami Tarybos sprendimai 2009/371/TVR, 2009/934/TVR, 2009/935/TVR, 2009/936/TVR ir 2009/968/TVR. *OL L 135*, p. 53.
6. 2017 m. spalio 12 d. Tarybos reglamentas (ES) 2017/1939, kuriuo įgyvendinamas tvirtesnis bendradarbiavimas Europos prokuratūros įsteigimo srityje. *OL L 283*, p. 1.
7. 2018 m. lapkričio 14 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2018/1727 dėl Europos Sąjungos bendradarbiavimo baudžiamosios teisenos srityje agentūros (Eurojusto) ir kuriuo pakeičiamas ir panaikinamas Tarybos sprendimas 2002/187/TVR. *OL L 295*, p. 138.
8. Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas (2000). *Valstybės žinios*, 89-274.
9. Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodeksas (2002). *Valstybės žinios*, 37-1341.
10. Lietuvos Respublikos prokuratūros įstatymas (1994). *Valstybės žinios*, 81-1514.
11. Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 8, 95, 205, 206, 207 straipsnių ir priedo pakeitimo ir Kodekso papildymo 100-3 straipsniu įstatymas (2019). TAR, 12378.
12. 2017 m. liepos 5 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2017/1371 dėl kovos su Sąjungos finansiniams interesams kenkiančiu sukčiavimu baudžiamosios teisės priemonėmis. *OJ L 198*, p. 29.
13. Lietuvos Respublikos generalinio prokuroro įsakymas Nr. I-40 „Dėl Rekomendacijų patvirtinimo“ (2004). *Valstybės žinios*, 33-1094.
14. Pasiūlymas Tarybos Reglamentas dėl Europos prokuratūros įsteigimo. Briuselis, 2013 m. liepos 17 d. KOM(2013) 534 galutinis [interaktyvus]. Prieiga per internetą:

[https://ec.europa.eu/transparency/documents-register/detail?ref=COM\(2013\)534&lang=lt](https://ec.europa.eu/transparency/documents-register/detail?ref=COM(2013)534&lang=lt) [žiūrėta 2024 m. kovo 6 d.].

15. Komisijos komunikatas Europos Parlamentui, Tarybai ir nacionaliniams parlamentams dėl pasiūlymo dėl Tarybos reglamento dėl Europos prokuratūros įsteigimo peržiūrėjimo subsidiarumo principo atžvilgiu pagal Protokolą Nr. 2. Briuselis, 2013 m. lapkričio 27 d. KOM(2013) 851 galutinis [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <https://eur-lex.europa.eu/procedure/EN/1041450> [žiūrėta 2024 m. sausio 21 d.].
16. Komisijos komunikatas Europos Parlamentui ir Europos Vadovų Tarybai. Sauganti Europa. Inicatyva išplėsti Europos prokuratūros įgaliojimus, kad jie apimtų ir kovą su tarpvalstybiniais teroristiniais nusikaltimais. Europos Komisijos įnašas 2018 m. rugsėjo 19–20 d. Vadovų susitikime Zalcburge. Briuselis, 2018 m. rugsėjo 12 d. KOM/2018/641 galutinis [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/ALL/?uri=CELEX%3A52018DC0641> [žiūrėta 2024 m. kovo 15 d.].
17. 2020 m. rugsėjo 30 d. Europos prokuratūros Kolegijos sprendimas 002/2020 dėl kalbų vartojimo vidaus tvarkos.
18. Internal rules of procedure of the European Public Prosecutor's Office as adopted by Decision 003/2020 of 12 October 2020 of the College of the EPPO and amended and supplemented by Decisions 085/2021 of 11 August 2021, 026/2022 of 29 June 2022 and 010/2024 of 7 February 2024 of the College of the EPPO.
19. Decision on the Permanent Chambers as adopted by Decision 015/2020 of 25 November 2020 of the College of the EPPO and amended by Decision 085/2021 of 11 August 2021.
20. Decision 003/2024 of the College of the European Public Prosecutor's Office of 24 January 2024 amending College Decision 023/2020 of 2 December 2020 laying down Guidelines on simplified procedures.
21. 2021 m. balandžio 21 d. Europos prokuratūros Kolegijos sprendimas Nr. 029/2021, kuriuo priimamos veiklos gairės dėl tyrimo, bylų išsireikalavimo politikos ir bylų nukreipimo, iš dalies pakeistos 2022 m. vasario 7 d. sprendimu Nr. 007/2022 ir 2022 m. birželio 29 d. Europos prokuratūros Kolegijos sprendimu Nr. 026/2022.
22. Working Arrangement establishing cooperative relations between the European Public Prosecutor's Office and the European Union Agency for Law Enforcement Cooperation (2021).

23. Working arrangement between the European Anti-fraud Office (OLAF) and the European Public Prosecutor's Office (EPPO) (2021).
24. Working arrangement between the European Public Prosecutor's Office (EPPO) and the European Union agency for criminal justice cooperation (Eurojust) (2021).
25. Working arrangement on cooperation between the European Public Prosecutor's Office and the European Judicial Training Network (2023).
26. Working Arrangement between The European Public Prosecutor's Office (EPPO) and The European Union Agency for Law Enforcement Training (CEPOL) Establishing cooperation on training activities (2023).

Specialioji literatūra:

27. Alvarez, D. V. (2018). The EPPO implementation: a perspective from Spain. *Eucrim: the European Criminal Law Associations' forum*, (2), 124-130, <https://doi.org/10.30709/eucrim-2018-012>.
28. Ancelis, P. (2005). Baudžiamasis persekiojimas sąvokomis ir vadybiniu aspektu. *Jurisprudencija*, 70 (62), 89-98. Prieiga per internetą: <https://ojs.mruni.eu/ojs/jurisprudence/article/view/3035> [žiūrėta 2024 m. kovo 15 d.].
29. Balázs, M. (2022). The conflict of competence between the European Public Prosecutor's Office and Spanish Prosecutors: lessons learned. *Eucrim: the European Criminal Law Associations' forum*, (4), 286-288, <https://doi.org/10.30709/eucrim-2022-021>.
30. Becková, D. (2020). The European Public Prosecutor's Office: New Actor in EU Criminal Law. *Bratislava Law Review*, 4(2), 163-172, <https://doi.org/10.46282/blr.2020.4.2>.
31. Bence, U. (2020). THE SCOPE OF COMPETENCE OF THE EUROPEAN PUBLIC PROSECUTOR'S OFFICE. *Modern researches: progress of the legislation of Ukraine and experience of the European Union: Collective monograph*. Riga: Izdevniecība "Baltija Publishing", 154-172, <https://doi.org/10.30525/978-9934-588-43-3/1.11>.
32. Brodowski, D. (2020). Article 104 Relations with third countries and international organisations. Iš: Herrnfeld, H. H. et al. (red.) *European Public Prosecutor's Office*. Nomos Verlagsgesellschaft mbH & Co. KG, 621-635.
33. Caeiro, P., Rodrigues, J. A. (2020). A European contraption: the relationship between the competence of the EPPO and the scope of member states' jurisdiction over criminal matters. Iš: Ligeti, K. et al. (red.) *The European Public Prosecutor's Office*

- at Launch. Adapting National Systems, Transforming EU Criminal Law*. Milano: Wolters Kluwer/Cedam, 57-83.
34. Chichişan, M. P. (2022). The Relationship between the European Public Prosecutor's Office and the Other Jurisdictional Bodies at the EU Level. *International Journal of Legal and Social Order*, 1(1), 46-54, <https://doi.org/10.55516/ijlso.v1i1.63>.
 35. Csonka, P. (2017). Establishment of the European Public Prosecutor's Office. Iš: Bazzocchi, V. (red.) *Protecting Fundamental and Procedural Rights. From the Investigation of OLAF to the Future EPPO*. Fondazione Basso, 85-91.
 36. Dianese, G., Grozdev, D. (2022). Criminal and administrative procedures in protecting the financial interests of the EU. *Eucrim: the European Criminal Law Associations' forum*, (4), 279-282, <https://doi.org/10.30709/eucrim-2022-019>.
 37. Díez, C. G.-J., Herlin-Karnell, E. (2018). Prosecuting EU Financial Crimes: The European Public Prosecutor's Office in Comparison to the US Federal Regime. *German Law Journal*, 19(5), 1191-1220, <https://doi.org/10.1017/S2071832200023002>.
 38. Europos prokuratūra, (2022). *Europos prokuratūros 2021 m. metinė ataskaita*. Liuksemburgas: Europos Sąjungos leidinių biuras.
 39. Europos prokuratūra, (2023). *Europos prokuratūros 2022 m. metinė ataskaita*. Liuksemburgas: Europos Sąjungos leidinių biuras.
 40. Europos prokuratūra, (2024). *Europos prokuratūros 2023 m. metinė ataskaita*. Liuksemburgas: Europos Sąjungos leidinių biuras.
 41. Giuffrida, F. (2017). *The European public prosecutor's office: king without kingdom?* [interaktyvus]. CEPS Research Report No. 2017/03. Prieiga per internetą: <http://aei.pitt.edu/84218/> [žiūrėta 2024 m. sausio 21 d.].
 42. Herlin-Karnell, E. (2018). The Establishment of a European Public Prosecutor's Office: Between 'Better Regulation' and Subsidiarity Concerns. Iš: Geelhoed, W., Erkelens, L., Meij, A. (red.) *Shifting Perspectives on the European Public Prosecutor's Office*. T.M.C. Asser Press, The Hague, 41-57, https://doi.org/10.1007/978-94-6265-216-3_5.
 43. Herrnfeld, H. H. (2018). The EPPO's hybrid structure and legal framework: issues of implementation – a perspective from Germany. *Eucrim: the European Criminal Law Associations' forum*, (2), 117-121, <https://doi.org/10.30709/eucrim-2018-010>.
 44. Iancu, E. A., Jigau, C. (2019). The European Public Prosecutor's Office-An Institution with a Fundamental Role in Defining the European Security Space. *Agora*

- International Journal of Juridical Sciences*, 13(2), 55-65, <https://doi.org/10.15837/aijjs.v13i2.3801>.
45. Jelínek, J. (2018). The European Public Prosecutor's Office as a New Form of Institutional Judicial Cooperation Among EU Member States. *Central European Journal of International and Security Studies*, 12(2), 84-99. Prieiga per internetą: <https://cejiss.org/the-european-public-prosecutor-s-office-as-a-new-form-of-institutional-judicial-cooperation-among-eu-member-states-0> [žiūrėta 2024 m. vasario 15 d.].
46. Jurka, R. (2020). Europos prokuratūra Lietuvos baudžiamajame procese. Iš: Jakulevičienė, L., Sinkevičius, V. (red.) *Lietuvos teisė: esminiai pokyčiai. II dalis*, 83-90. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas.
47. Juszczak, A., Sason, E. (2019). Fighting Terrorism through the European Public Prosecutor's Office (EPPO)? What future for the EPPO in the EU's Criminal Policy? *Eucrim: the European Criminal Law Associations' forum*, (1), 66-74, <https://doi.org/10.30709/eucrim-2019-005>.
48. Lažetić, G. (2020). A short overview of some challenging issues regarding the successful functioning of the EPPO. *Croatian Annual of Criminal Sciences and Practice*, 27(1), 187-208 [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <https://hrcak.srce.hr/244915> [žiūrėta kovo 3 d.].
49. Ligeti, K. (2020). The structure of the EPPO: features and challenges. *Croatian Annual of Criminal Sciences and Practice*, 27(1), 33-53 [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <https://hrcak.srce.hr/244904> [žiūrėta 2024 m. sausio 28 d.].
50. Martínez Santos, A. (2018). The Status of Independence of the European Public Prosecutor's Office and Its Guarantees. Iš: Bachmaier Winter, L. (red.) *The European Public Prosecutors' Office: The Challenges Ahead*. Switzerland: Springer, 1-23.
51. Mitsilegas, V. (2021). European prosecution between cooperation and integration: The European Public Prosecutor's Office and the rule of law. *Maastricht Journal of European and Comparative Law*, 28(2), 245-264, <https://doi.org/10.1177/1023263X211005933>.
52. Mitsilegas, V., Giuffrida, F. (2017). *Raising the bar? Thoughts on the establishment of the European Public Prosecutor's Office* [interaktyvus]. CEPS Policy Insights No 2017/39. Prieiga per internetą: <https://www.ceps.eu/ceps-publications/raising-bar-thoughts-establishment-european-public-prosecutors-office/> [žiūrėta 2024 m. vasario 14 d.].

53. Öberg, J. (2021). The European Public Prosecutor: Quintessential supranational criminal law?. *Maastricht Journal of European and Comparative Law*, 28(2), 164-181, <https://doi.org/10.1177/1023263X211005980>.
54. Pajčić, M. (2020). How Independent Is the European Public Prosecutor's Office "de facto"?. *Croatian Annual of Criminal Sciences and Practice*, 27(1), 89-109 [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <https://hrcak.srce.hr/244907> [žiūrėta 2024 m. sausio 29 d.].
55. Pérez Marín, M. A. (2020). The European Public Prosecutor's Office: Protecting the Union's Financial Interests through Criminal Law. *Eucrim: the European Criminal Law Associations' forum*, (1), 36-41, <https://doi.org/10.30709/eucrim-2020-002>.
56. Petrescu, O. M. (2014). THE EUROPEAN PUBLIC PROSECUTOR'S OFFICE: A theoretical analyse of the proposed regulation for establishment of a European Public Prosecutor's Office. *Challenges of the Knowledge Society*, Bucharest: Nicolae Titulescu University Editorial House, 832-841. Prieiga per internetą: <https://www.proquest.com/openview/2832448b32a41762f8ff84495dc214c0/1?pq-origsite=gscholar&cbl=2036059> [žiūrėta 2024 m. sausio 19 d.].
57. Rosić, M. (2020). External Relations of the EPPO: Cooperation Challenges with Croatia and Europol. *Croatian Annual of Criminal Sciences and Practice*, 27(1), 233-243 [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <https://hrcak.srce.hr/244935> [žiūrėta 2024 m. kovo 10 d.].
58. Ružičková, V. (2021). Judicial Review of the Acts of the European Public Prosecutor's Office—Possible Shortcomings and Several Considerations in Relation to the Slovak Republic and its Legislation. *The Lawyer Quarterly*, 11(4), 665-681. Prieiga per internetą: <https://tlq.ilaw.cas.cz/index.php/tlq/article/view/490> [žiūrėta 2024 m. kovo 2 d.].
59. Sitbon, E. (2018). Ancillary Crimes and Ne Bis in Idem. Iš: Geelhoed, W., Erkelens, L., Meij, A. (red.) *Shifting Perspectives on the European Public Prosecutor's Office*. T.M.C. Asser Press, The Hague, 129-140, https://doi.org/10.1007/978-94-6265-216-3_8.
60. Švedas, G. (red.) (2017). *Baudžiamoji kodekso Bendrosios dalies vientisumo ir naujovių (su)derinimo iššūkiai*. Monografija. Vilniaus universiteto leidykla, Vilnius.
61. Tak, P. J. P. (2005). *Tasks and Powers of the Prosecution Services in the EU Member States, Volume II*. Wolf Legal Publishers (WLP).
62. Teisė.pro. *L. Astrauskaitė. Nuo Corpus Juris iki Europos prokuratūros* [interaktyvus] (modifikuota 2021 m. vasario 12 d.). Prieiga per internetą:

<https://www.teise.pro/index.php/2021/02/12/1-astauskaite-nuo-corpus-juris-iki-europos-prokuraturos/> [žiūrėta 2024 m. vasario 15 d.].

63. Trošić, S. J., Kostić, J. (2019). Establishing the European Public Prosecutor's Office and suppression of Criminal Offenses against the EU financial interests. *EU and comparative law issues and challenges series (ECLIC)*, 3, 684-706 [interaktyvus], <https://doi.org/10.25234/eclit/9026>.
64. Vervaele, J. A. (2014). The material scope of competence of the European Public Prosecutor's Office: A harmonised national patchwork?. *Centro Studi di Diritto Penale Europeo* [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <http://dirittopenaleeuropeo.it/wp-content/uploads/2015/10/Vervaele-2014-15.pdf> [žiūrėta 2024 m. vasario 14 d.].
65. Vilas Álvarez, D. (2018). The material competence of the European Public Prosecutor's Office. Iš: Bachmaier Winter, L. (red.) *The European Public Prosecutor's Office: The Challenges Ahead*. Switzerland: Springer, 25-41.
66. Weyembergh, A., Brière, C. (2016). *Towards a European Public Prosecutor's Office (EPPO)* [interaktyvus]. Prieiga per internetą: [https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document/IPOL_STU\(2016\)571399](https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document/IPOL_STU(2016)571399) [žiūrėta 2024 m. sausio 20 d.].
67. Weyembergh, A., Brière, C. (2018). Relations Between the EPPO and Eurojust—Still a Privileged Partnership?. Iš: Geelhoed, W., Erkelens, L., Meij, A. (red.) *Shifting Perspectives on the European Public Prosecutor's Office*. T.M.C. Asser Press, The Hague, 171-186, https://doi.org/10.1007/978-94-6265-216-3_11.

Teismų praktika:

68. *G. K. ir kt. (Parquet européen)* [ESTT], Nr. C-281/22, [2023 m. gruodžio 21 d.]. ECLI:EU:C:2023:1018.
69. Vilniaus miesto apylinkės teismo 2024 m. sausio 31 d. baudžiamasis įsakymas Nr. e1-835-1202/2024.
70. Vilniaus apygardos teismo 2023 m. kovo 29 d. baudžiamasis įsakymas baudžiamojoje byloje Nr. e1-198-957/2023.
71. Vilniaus miesto apylinkės teismo 2023 m. spalio 12 d. nuosprendis Nr. 1-922-961/2023.

Kiti šaltiniai:

72. 2021 m. balandžio 14 d. Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos raštas Nr. (1.13E) 7R-2054 „Dėl Lietuvos Respublikos pranešimų pagal Europos Tarybos reglamento (ES) 2017/1939, kuriuo įgyvendinamas tvirtesnis bendradarbiavimas Europos prokuratūros įsteigimo srityje, 117 straipsnį“.
73. Aiškinamasis raštas dėl baudžiamojo kodekso 7, 8, 95, 205, 206, 207 straipsnių ir priedo pakeitimo ir Kodekso papildymo 100-3 straipsniu įstatymo projekto (2019). TAR, XIIP-3468.
74. Aiškinamasis raštas dėl Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso 35, 168, 170, 214, 217, 218, 234, 381, 418, 426 straipsnių ir priedo pakeitimo, kodekso papildymo 174 ir 671 straipsniais įstatymo, Lietuvos Respublikos prokuratūros įstatymo Nr. I-599 1, 11, 28, 29, 341 straipsnių pakeitimo ir įstatymo papildymo 3711 ir 3712 straipsniais įstatymo ir Lietuvos Respublikos įstatymo dėl Europos Sąjungos valstybių narių sprendimų baudžiamosiose bylose tarpusavio pripažinimo ir vykdymo Nr. XII-1322 1, 51, 59, 65, 69 straipsnių ir priedo pakeitimo bei įstatymo papildymo nauju XIV skyriumi įstatymo projektų (2020). TAR, XIIP-4653.
75. Agricultural subsidy fraud: First convictions in an EPPO case in Spain (2023) [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <https://www.eppo.europa.eu/en/news/agricultural-subsidy-fraud-first-convictions-eppo-case-spain> [žiūrėta 2024 m. kovo 23 d.].
76. Attempted fraud relating to wine subsidies: €400 000 worth of damages to EU budget prevented (2022) [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <https://www.eppo.europa.eu/en/news/attempted-fraud-relating-wine-subsidies-eu400-000-worth-damages-eu-budget-prevented> [žiūrėta 2024 m. kovo 23 d.].
77. Commission Staff Working Document Impact Assessment accompanying the document Proposal for a COUNCIL REGULATION on the establishment of the European Public Prosecutor's Office (* SWD/2013/0274 final *) [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX%3A52013SC0274> [žiūrėta 2024 m. sausio 22 d.].
78. Europos komisija. Subsidiarumo kontrolės mechanizmas [interaktyvus]. Prieiga per internetą: https://commission.europa.eu/law/law-making-process/adopting-eu-law/relations-national-parliaments/subsidiarity-control-mechanism_lt [žiūrėta 2024 m. sausio 21 d.].
79. Europos prokuratūra. Istorija [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <https://www.eppo.europa.eu/lt/istorija> [žiūrėta 2024 m. sausio 24 d.].

80. European Public Prosecutor's Office. Finance [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <https://www.eppo.europa.eu/en/finance> [žiūrėta 2024 m. kovo 22 d.].
81. EPPO requests an increase in budget to allow for successful enlargement of EPPO zone (2024) [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <https://www.eppo.europa.eu/en/news/eppo-requests-increase-budget-allow-successful-enlargement-eppo-zone> [žiūrėta 2024 m. kovo 25 d.].
82. First conviction in EPPO case: former Slovak mayor sentenced to 3 years of conditional imprisonment (2021) [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <https://www.eppo.europa.eu/en/news/first-conviction-eppo-case-former-slovak-mayor-sentenced-3-years-conditional-imprisonment> [žiūrėta 2024 m. kovo 22 d.].
83. First conviction in EPPO investigation in Latvia: procurement fraud of €100 000 (2022) [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <https://www.eppo.europa.eu/en/news/first-conviction-eppo-investigation-latvia-procurement-fraud-eu100-000> [žiūrėta 2024 m. kovo 23 d.].
84. First verdict in EPPO case in Italy: 10 convictions for tobacco smuggling (2022) [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <https://www.eppo.europa.eu/en/news/first-verdict-eppo-case-italy-10-convictions-tobacco-smuggling> [žiūrėta 2024 m. kovo 23 d.].
85. Germany: First conviction in VAT carousel fraud involving luxury cars (2022) [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <https://www.eppo.europa.eu/en/news/germany-first-conviction-vat-carousel-fraud-involving-luxury-cars> [žiūrėta 2024 m. kovo 23 d.].
86. Germany: First conviction in €80 million VAT fraud involving luxury cars (2024) [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <https://www.eppo.europa.eu/en/news/germany-first-conviction-eu80-million-vat-fraud-involving-luxury-cars> [žiūrėta 2024 m. kovo 23 d.].
87. Investigation 'Cheap Ink': Four convicted of €58 million VAT fraud involving office supplies (2024) [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <https://www.eppo.europa.eu/en/news/investigation-cheap-ink-four-convicted-eu58-million-vat-fraud-involving-office-supplies> [žiūrėta 2024 m. kovo 24 d.].
88. Lithuania: EPPO investigates former MEP assistant on suspicion of fraud involving more than half a million euros (2024) [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <https://www.eppo.europa.eu/en/news/lithuania-eppo-investigates-former-mep-assistant-suspicion-fraud-involving-more-half-million> [žiūrėta 2024 m. balandžio 11 d.].

89. Lithuania: Former director of the National Food and Veterinary Risk Assessment Institute indicted for bribery (2024) [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <https://www.eppo.europa.eu/en/news/lithuania-former-director-national-food-and-veterinary-risk-assessment-institute-indicted> [žiūrėta 2024 m. balandžio 11 d.].
90. Two Slovak citizens imprisoned, confiscation orders of over €20.5 million – second and third convictions in Germany in cross-border VAT evasion case (2022) [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <https://www.eppo.europa.eu/en/news/two-slovak-citizens-imprisoned-confiscation-orders-over-eu205-million-second-and-third> [žiūrėta 2024 m. kovo 22 d.].
91. Update: Lithuania: EPPO requests arrest of former BaltCap partner suspected of misappropriating €27 million (2024) [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <https://www.eppo.europa.eu/en/news/update-lithuania-eppo-requests-arrest-former-baltcap-partner-suspected-misappropriating-eu27> [žiūrėta 2024 m. kovo 27 d.].

SANTRAUKA

Europos prokuratūra: teisinis reglamentavimas ir perspektyvos

Evelina Kantaravičiūtė

Magistro darbe analizuojama du dešimtmečius kurta Europos prokuratūra, kurios įsteigimui poreikis kilo Europos Sąjungai išsiplėtus valstybių narių skaičiumi bei padidėjus jos biudžetui, kas lėmė platesnį galimybių daryti nusikalstamas veikas finansų srityje atsiradimą. 2017 m. spalio 12 d. Reglamentu ji buvo įsteigta, įgyvendinant tvirtesnį kai kurių valstybių narių bendradarbiavimą, o jos pagrindinė užduotis – kova su Europos Sąjungos finansiniams interesams kenkiančiomis nusikalstamomis veikomis.

Remiantis atlikta teisinio reglamentavimo analize, daroma išvada, jog Europos prokuratūros struktūra yra gana sudėtinga, sudaryta iš dviejų lygmenų – centrinio, kuriame yra Europos vyriausiasis prokuroras, jo pavaduotojai, Europos prokurorai, sudarantys Kolegiją ir Nuolatinės kolegijas, bei administracijos direktorius, ir decentralizuoto, sudaryto tik iš Europos deleguotųjų prokurorų, veikiančių valstybėse narėse. Būtent jie, remdamiesi Nuolatinių kolegijų sprendimais, vykdo tyrimą, baudžiamąjį persekiojimą bei bylų perdavimą teismui dėl 10 000 eurų žalą viršijančių Direktyvoje ir Reglamente nurodytų nusikalstamų veikų, atsižvelgiant į papildomus kriterijus. Taip pat darbe nagrinėti Europos prokuratūros santykiai su kitomis institucijomis, organizacijomis, ypač – Eurojustu, OLAF ir Europolu, bei valstybėmis, kurie daugiausia grindžiami bendradarbiavimu sudarant darbo susitarimus. Darbe pagrįstai teigiama, kad Europos prokuratūros nepriklausomumas gali būti pažeidžiamas biudžeto skyrimo metu. Metinių ataskaitų analizė parodė, kad per beveik tris veiklos metus įvykdyta nemažai tyrimų, o beveik 70 bylų pasibaigė galutiniais apkaltinamaisiais nuosprendžiais. Atsakant į klausimą dėl Europos prokuratūros prasmės ir atsižvelgiant į teigiamus rezultatus, galima svarstyti materialinės kompetencijos plėtimą, įtraukiant kitas nusikalstamas veikas.

SUMMARY

European Public Prosecutor's Office: Legal Regulation and Prospects

Evelina Kantaravičiūtė

The master's thesis analyses the European Public Prosecutor's Office, which has been developed over two decades and whose creation was necessitated by the enlargement of the European Union in the number of Member States and the increase in its budget, which has led to a broader range of opportunities for financial crime. 12 October 2017 The Regulation established it through enhanced cooperation between some Member States, with the main task of combating criminal offences affecting the financial interests of the European Union.

The analysis of the legal framework leads to the conclusion that the structure of the European Public Prosecutor's Office is rather complex, consisting of two levels: a central one, composed of the European Chief Prosecutor, his deputies, the European prosecutors forming the College and the Permanent Chambers, and the Director of Administration, and a decentralised one, consisting only of European delegated prosecutors based in the Member States. They investigate, prosecute and bring to the court, on the basis of decisions of the Permanent Chambers, offences exceeding €10,000 in damages as defined in the Directive and the Regulation, taking into account additional criteria. The work also examines the European Public Prosecutor's Office's relations with other institutions, organisations, in particular Eurojust, OLAF and Europol, and with states, which are mainly based on cooperation through the conclusion of working arrangements. The paper rightly argues that the independence of the European Public Prosecutor's Office may be compromised during the budget allocation process. An analysis of the annual reports shows that a significant number of investigations have been carried out in almost three years of operation, and almost 70 cases have resulted in final convictions. In response to the question of the meaning of the European Public Prosecutor's Office, and in the light of the positive results, the extension of the material competence to include other offences could be considered.